

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Epilogus a „Református közszellem“-hez.

II

Okok.

Kutatnunk kell, kutatunk is eleget azon okok után, melyek előidéztek a prot. közelebről a református közszellem hanyatlását, elernyedését és ebből kifolyólag az egyházas érzület meggyengülését, elhidegülést az egyház iránt és végső fokon az egyház elhagyását, hittagadást. Én ezen okokat külső és belső körülményekben, viszonyokban, jelenségekben látom,

Nincs református közszellem, mert nincs magyar nemzeti közszellem. Ez az első és legfőbb külső ok. A nemzeti közszellem hanyatlását polit. okok eredményezik. Ezeket fejtegetni egyházi lapban nem lehet. De gondolom, rámutatni a tényre: a hanyatlás kétségtelenül észlelhető tényére, hivatkozni az ezen szomorú jelenség felől panaszoló politikai lapokra, szabad lesz. Tény, hogy a magyar nemzet lelkén ma ismét az elfásultság, dermedtség ül, melyben közönyös tétlenséggel, a fatalizmusnak egy nemével tekint sorsa elé; ereje annak intézésére mintha ismét nem volna. Ma mindenki csak a maga bajával, önérdekével van elfoglalva; a közügyek intézését feltétlenül a hivatalosokra, illetőleg a központi hatalomra bizzuk; a közszellem nem érzi szükségét, a kötelességet, hogy befolylyon azok irányítására. Nemzetünk történetének megfelelő részei pedig pontról-pontra bizonyágot szolgáltatnak arról, hogy hazánkban a nemzeti közszellem ébredésével, fellendülésével mindenkor össze esik a prot. közszellem megerősödése. Eltekintve a fegyveres harcok korától, midőn 2-ik József germanizáló törekvései a nemzetet öntudatra keltették: a békés munkát kezdő és a szabadság lehetőségétől ihletett 1790/1-iki országgyűlésen már erősen lüktető nemzeti közszellem életre kelté a prot. közszellemet; az és ez egy-

aránt alkotásokhoz fog. A szabad gondolkozás azonban nem sokára vérbe, a reactio sötétjébe fül, azzal újra elkövetkezik a prot. egyházakra az elnyomatás, méltatlan bántalmak, mellőztetések ideje, a prot. közszellem elhallgattatása, elnémitása. 1830-tól aztán a nemzeti közszellem ismét erőteljesebben lüktet, a felvilágosodás szelleme hatalmasabban csapkod, a nemzet közgondolkozása felszabadulva a felek: sérelmes előjogok nyüge alól mindig erősebben kezd megnyilatkozni a prot. egyház sérelmeinek orvoslása, azok jogai, igazai mellett. Az 1830-iki országgyűlésen nem is prot. hanem kath. férfiak (Beöthy Ödön vezérlete alatt) szólalnak fel a protestánsok jogai mellett. Az 1843/4, majd az 1848-iki országgyűlések vallásügyi törvényalkotásai a nemzeti közszellem megnyilatkozása, mely közszellem kedvező irányban a legerőteljesebben nyilatkozik meg a protestantizmus mellett 1859 és 60-ban a pátens elleni küzdelemben. E kedvező külhatás alatt mindannyiszor a prot. illetve a református közszellemet is nagyobb erővel megmozdítani látjuk. Hogy a közjogi sikertelen küzdelmekben, a nemzeti aspirációk meg nem valóságában elgyengülve, kifáradva, avagy csak a nemzeti élet természetes hullámozásában egy új stádiumhoz jutva. más utat ismert-é fel nemzetünk a boldoguláshoz vezetőnek, nem fejtegethetjük itt: de azt a tényt konstatálhatjuk, hogy az alkotmány visszaállítása óta az általános lehangoltság évről-évre mind jobban érezhető, a nemzeti közszellem kimerültsége, a reactio előtérbe nyomulása mind ijesztőbb mérvben tapasztalható. A milyen arányban nyomul előtérbe és vesz erőt a lelkeken az ultramontán reactio: ugyanolyan arányban vonul vissza a nemzeti és ezzel együtt a prot. közszellem. Nemzetünk 3 száz éves története az ultramontán klerikalis reactio és nemzeti-prot. közszellem folytonos élet-halálharcát mutatja

változó sikerrel. Ma ismét az üli diadalát, ennek látjuk halálát. Az és ez pedig olyan befolyással van a közfelfogásra, hogy míg ennek idejében a protestáns, illetőleg a kálvinista név büszkeség, amabban szégyent, hátramaradást hoz viselőjére.

Nyomasztólag hatott mindedig a ref. közszellem kialakulására, és gátolta annak intenzív és extenzív erősödését korunk vallásos felfogása, mely a két szélsőségbe: egyik felől a hitetlenségbe, másik felől a vakhitbe, babonába, fanatizmusba csapong és a mely nem képes megérteni, méltányolni a ref. egyház józan, tiszta tanításait az egyetlen szükséges jóról: a Jézus Krisztusban megjelent és egyedül imádandó Istenről, nem képes megérteni, belemélyedni annak a nagy jelentőségű küldetésnek a mérlegelésébe, mit a protestantizmus, mint társadalmi elv, a ref. egyház az ő presbyteri alkotmányával mint társadalmi intézmény a nemzeti élet alakítására, vezérlésére és irányítására gyakorol. A hitetlenségnek ennyi hit is babona, ez is észellenes, a vakhitnek pedig az eretnekség, istentagadás. E két szélsőség hullámcsapásai a református egyházi tudatnak sok sziklaerősséget elborították. A vakhit, fanatizmus kielégítetést keresett a pápistaságban, a rajongás, a ferdén alkalmazott bibliai hit, vallásosság a nazarénizmusban, a mennyiben ott és itt a ref. hit elhagyásának tiszta erkölcsi indoka volt: a helytelen, de mégis a meggyőződés! . . . A hitetlenség, az egyházellenes irányzat kitörésének levezető csatornája a feltétlen szabadelvű egyházpolitikai törvény.

A református közszellem ezen meggyengülését nagy erővel éberséggel használja fel anyagi eszközeinek segítségével a fényes, gazdag befolyásos pápás egyház a maga javára. Érdekhálózatának ezer szálaival ólalkodik szüntelenül a ref. egyház vizei körül a kifelé törekvő aranyhalacsák elfogdosására. Sajnos! a református szellem, az egyház-szeretet hithűség sok, nagyon sok helyen nem erős vár a kísértések ellen, megtörik, összeomlik a pénz, vagy más anyagi kísértés hatalmas ostromától. De mikor a hatalmas pápista püspöknek nyújtott virágcsokor és a „megható“ üdvözlő beszéd a kath. feleség részéről a ref. férjnek egy vidéki szerény állami hivatalból méltóságos címet, rangot szerez 8—9 év alatt!? Ha IV-ik Henriknek Páris felért egy misével, ilyen kis embereknek is felér egy olyan hivatal, mit különben egy élet alatt nem értek volna el, egy misével, a pápista papnál köteles tisztelgéssel.

A magyar ref. egyháznak tagjai — tudjuk — számot nem tevő csekély kivétellel, tiszta magyarok, ez a jó kálvinista magyar nép, mely

egyházáért, vallásszabadságaért annyit áldozott, annyiszor ontotta vérért. Mégis ennek a kálvinista magyar népnek egy és más jellemvonása is közrehat, mint belső ok a református egyház gyengülésében, a református közszellem erőtlenségében. Ugy hogy e szempontból kívánatos lett volna, ha a kálvini egyházban is lennének más népfajok.

A magyar vallás dolgában türelmes volt mindenha, az ma is. Bizonyos keleti előkelőséggel, mondhatni büszke fensőbbiség érzetével fogadja és hallgatja az új tanokat. A mint az ő magyar az ő vándor tanyáján az ott térítés céljából megjelent szerzetest, annak térítő papolását „egykedvűen a józan megvetés és ámulás bizonyos vegyületével hallgatta“: * ilyen józan megvetéssel és óvatlanul fogadná a mai kálvinista magyar is p. o. a térítő jézsuitát, a mint hogy így nyilatkozik az ő komoly higgadságában tényleg is az alföldi józan, értelmes magyar a nazarénus térítgetésekről . . . és soha nem gondolna annak üldözésére, erőszakos elnyomására. Maga a vallás is, az ő református vallása türelmet hirdetvén, a türelem észrevétlenül közönynyé hül le és a vallás dolgában türelmes magyar itt-ott rabja lesz az új tannak, mit elébb megvetett.

A magyarnak, mint keleti népnek a jellemében van egy kis fatalizmus, mely egykedvűen, mint egy a végezetben megnyugodva nézi, mik történnek körülte, nyugszik meg a szerinte változhatatlanban. Vészszel, viharral ha látja, szembeszáll, de az akna munka, az orvtámadás ellen védekezni nem találja módját. Így nézi a magyar kálvinista közönség keleti tétlenséggel a nyáj széledezését idegen aklokba, gyermekeinek elraboltatását ólalkodó farkasok által, nézi mint gyűjtják fel házat feje felett körös-körül idegen martalócok.

Az is magyar jellemvonás, hogy eszméért, igazságért, hazájáért a szabadságért vért áldozni, meghalni, avagy szenvedni mindig kész, de érte élni, dolgozni, lassú kitartó munkával építeni azt, már kevésbé képes. Nemzetünk legújabb, mintegy 30 éves története nyilván mutatja ezt. Minduntalan és mindenfelől hangzik a panasz, hogy a magyar társadalom minden alkotást, a melyet másutt, sőt nálunk is idegen nemzeti-ségek társadalmi úton teremtenek meg, a mikkel szükség volna állami intézkedések mellett hozzájárulnunk a magyar nemzeti államnak minden irányban kiépítéséhez, megszilárdításához, mindent a kormánytól várunk, mindenben csak arra támaszkodunk. Na hát a tiszta magyarságból álló kálvinista közönség éppen így tesz. Azt

* Magyar nemzet története I. k. 63 l.

mondja székesfehérvári beszédében Tisza Kálmán: „Hát olyan kicsinyhitűek lettünk volna már, hogy ennyitől is féltjük . . . azon egyházat, mely a *legnehezebb viszonyok között* tudta helyzetét megállapítani és megtartani. Ha a régibb időkre nézünk vissza, sokszor vérpad és gályarabság volt a küzdők sorsa s még a nem oly régi időkben is szabadságvesztés fenyegette azokat, kik egyházuk igazainak védelmére keltek, de azért akkor megoltalmazták a veszélyeztetett érdekeket“. Ugy van. Ez jellemzi a magyar embert. Elszenveték akkor a gályarabságot, tenger pénzáldozatot hoztak egyházuk, iskoláik biztosítására azzal a hatalommal szemben, mely a prot. egyház szabadságát, őt magát erőszakosan el akarta taposni, bőven ontották vérüket százados harcokban. Azokban a nem olyan régi időkben is Kézsmárkon, Debrecenben bátran álltak elébe a halálos fenyegetéseknek, ez utóbbi helyen kitörő lelkesedéssel zúgták a püspököt felelősségre vonó parancsszóra: „Mindnyájan készek vagyunk szenvedni, meghalni egyházunkért, szabadságunkért!“ . . . (Légyen nekik hála dicsőség!) . . . De a mint az alkotmány megmentve, a szabadság újra biztosítva volt, a béke, a nyugalom idején sokfelől látszanak a baj jelei. A református magyar egyház meg tud küzdeni győzedelmesen a külső ellenséggel, de gyengének látszik a belső ellenség ellen. Könnyebb neki — úgy látszik! — lerázni a kezeire rakott bilincset, mint a lelkére ült béklyót: a közönyt. Ha jól tudom, a francia ref. egyház alig nagyobb, mint a mi tiszántúli kerületünk. És mennyi, mily lelkes, áldásos munkáit olvassuk! Ha a jelek nem csalnak: az a maroknyi evangéliomi csoport lassan-lassan még áthatja az egész francia társadalmat, vagy — egy fiának jóslata szerint — megromlik, elvész francia ország. A magyar prot. egyházak hatása pedig, a kedvezőbb számarány mellett, a közgondolkodás irányításában semmi.

Nagy István.

Emlékezés Gergely Károlyra.*

Tisztelt közgyűlés!

Szomorú kötelesség teljesítése vár reám. Szomorú két okból is. Egyik az, hogy a ki emlékbeszéd tartására vállalkozott s kinek, mint a Gergely Károly utódának a debreceni főgymnasium egyik tanszékén, ahol a legtisztelteméltóbb joga, sőt a mi tisztos hagyományaink szerint mintegy erkölcsi kötelessége lett volna, kinek erre vállalkozását, e közgyűlés meghívójára kinyomott tárgysorozat tanúsága szerint, az egyesületi választmány elfogadta, a mi tisztelt barátunk és társunk, egyesületünk alelnöke, Sinka Sándor időközben beteg lett s heteken át tartó rosszullét után

* Elmondott a tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület 1900. évi ápril. 18-án Mezőtúron tartott közgyűlésén.

még manapság is csak lábadozó egészségi állapotban van. E szomorú körülmény folytán egyesületünk buzgó elnöke engem szólított fel az emlékbeszéd megtartására, s felszólítása amaz ismeretség, összeköttetés, jó viszony, barátság alapján, melyben elhunyt társunkkal félszázadon keresztül állottam, engedelmességet parancsolt, kötelességet rótt reám, még pedig — mint már jeleztem — igen szomorú kötelességet. Ugy az emlékbeszéd megtartására kisegítőképen vállalkozás indító oka, a helyettesítés szüksége tehát, mint az a körülmény, hogy jó öreg barátunk, Gergely Károly már csak emlékeiben el köztünk, egyaránt nehezzé, szomorúvá teszik helyzetemet, súlyosítják feladatomat. Olyanformán vagyok, mint a lelkészek a halotti praedicatióval. Az is baj, ha az elköltözöttről nincs mit mondani; de még nagyobb baj, ha nagyon sok a mondani valójok, s a mit mondanak, igazán átérzik, átélik; a veszteség ólomsúlylyal nehezedik rájuk!

Nekem is sok az elmondani valóm s hozzá még a hanyatlás eme korszakában, mikor már többszörösen érzünk minden veszteséget, midőn nemesak az őszhajszálak, családi veszteségek, csapások, a remények és vágyak legszebb virágainak kórókká hervadása emlékeztetnek elmúlásra, hanem az erők gyöngülése is int, hogy többé nem a tettek mezején, legfeljebb a tanácskozás asztalánál lehet talán még némi hasznost végezni, s nem az újítás, alkotás a feladatunk, hanem a körültekintő conserválás, a bölcs mérséklet, az elért, olyan a milyen niveaun megmaradhatás ideig-óráig biztosítása, elveszíteni, halottnak tudni gyermekkori társunkat, jó barátunkat: igazan lesújtó, megdöbbentő, s elmúlásáról gondolkodás, reá emlékezés a fájdalom saskörmeivel vág szívünk közepébe. És a szív legegényibb, legsajátosabb szervünk; érzelmeink kohója, kedélyünk létfeltétele, a legigazabb, a valódi énünk. Mindent saját világitásban lát meg és fog fel, a magára vonatkoztatás szempontjából itél, becsül, értékel. Olyan számunkra a világ, a minőnek ő mutatja. Érzelmeivel befolyásolja ítéletünket, gondolatainknak szárnyakat ad vagy szárnyait szegi, megingatja jóra irányuló akaratunkat.

Tisztelt Közgyűlés! A mondottakkal indokolni kívántam azt a kérésemet, hogy ne méltóztassanak keményen eltélni a könnyelműségért, melylyel Sinka Sándor barátom helyettesítését az adott viszonyok közt is elvállaltam, ne méltóztassanak az elmondandó megemlékezést szigorú bírálat alá venni, annyival is inkább, mivel nem is lesz az emlékbeszéd a megszokott módon és formában, hanem inkább jó öreg barátunk, Gergely Károly életéből igénytelen apróságok, vázlatos feljegyzések, egyes megfigyelések rozmarinszállainak az emlékezet fonalával csokorba fűzése.

Ott, hol a Vihorlát, Guttin hegyláncolat túlsó gerincét átszakította a Tisza vize, a mint Máramarosból ifjú erőben zúgva, rohanva előtör; hol a karesú Tiszavölgy beszögellik a nagy magyar Alföld rónaságába; a Feketeviz, Batár, Túr öntözte síkságon, Ugocea vármegye délnyugati szögletében fekszik egy ős, nemesi fészek, Fertős-Almás. Tiszta magyar, kálvinista népe mind nemes, az utolsó kanász gyerekeig. Ez a helység volt Gergely Károly gyermekkorának színtere, szeretteinek lakóhelye, s tisztos szülei ott porladoznak a temető körifái alatt. Ő maga ugyan a közelfekvő mezővárosban, Halmiban született, de épen az a körülmény, hogy nem szülőhelyén, hanem Almáson lett futkározó gyerekből serdült ifjúvá, tette felettébb szomorúvá gyermekkorát. Atyja ugyanis, ki Erdélyből származott

hozzánk, gazdatiszt volt egy grófi uradalomban. Mikor ezt az uradalmat a szatmári róm. kath. káptalan megvette, csak azokat a gazdatiszteket hagyta meg állásukban, kik róm. katolikusokká lettek. Gergely távozott, ott hagyta biztos, jó állását s megtartotta hitét. Almásra költözött, felesége keskeny portájára, ki Tegze leány volt, az almási köznemesek előkelő családjából. Itt szántogatta, vetegette a sűrű osztozkodások folytán 15—20 holdra zsugorodott ősi barázdát nagy, nehéz munkával, de Istenbe vetett, erős reménységgel. És tartotta, tisztességesen fentartotta népes családját, mely 8 gyermeket számlált, 3 fiut, és 5 leányt. Sőt taníttatta is első fiát a szigeti Lyceumban. Károly a fiúk közt a legkisebbik, testvérei sorában 7-ik volt. Épen az a körülmény, hogy tanuló bátyja iskolai pályájának már csaknem a végpontján állott s mivel további két fiu taníttatásának költségeit a különben is szűkös, nehéz körülmények között élő család nem bírta volna ki: okozta, hogy a különben jó tanuló Károly, ki az almási hat osztályú elemi iskolát Derceni uram keze alatt kitünő eredménnyel végezte, pár évre otthon maradt segíteni a gazdálkodásban. De azért sűrűn bejárt az iskolába, el-ellátogatott a lelkészlakba jó atyámhoz, könyveket kért, olvasott, tanúgatott. Pappá akart lenni. Szép reményeit, tanulói pályára lépésének lehetőségét azonban megsemmisítették a családi katasztrófák, melyek sűrű egymásutánban következtek. Előbb jogász bátyja, ki a szabadságharc kitérőesek társaival együtt honvédek állt be, elesett Budavár ostrománál; aztán atyja lehelt ki erős, viharedzett lelkét; végre édes anyját szél érte s hosszú, nehéz betegség után mankón járó béna maradt egész életére. Nehéz napok súlyosodtak a családra, a megélhetés küzdelmeinek súlyos napjai. Vége lett minden szép reménynek. A tanulás vágyát kioltotta a mindennapos küzdelem. Meg kellett fogni az ekeszarvát, törni a rögöt, kényszeríteni az anyaföldet, hogy megadja a megélhetés szükséges feltételeit. Ebben telt az idő 1856-ig.

Feltünő hosszasan foglalkoztam talán jó öreg barátunk gyermekkorának ecsetelésével? De, véleményem szerint legalább, nem egészen ok nélkül. A család, az apa, anya, testvérek példája, befolyása, az első események megrázó hatása elhatározók az egész életre. Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu. S ő nemcsak diu, de egészen a sirig. Az atya hűsége vallásos meggyőződéséhez, édes anyjának a csapások, súlyos megpróbáltatások alatt sem csüggedő hite; testben-lélekben kiváló bátyjának szabadságszeretete, melyet hősi halállal pecsételt meg; többi testvéreinek kitartó köteleességérzete; a létért folytatott erős küzdelem, melyben még mint gyermek tevékeny részt vett: visszatükröződnek Gergely Károly egész életén s megadták annak a karakter indelebilist.

Már-már megnyugodott sorsában jó öreg barátunk, lemondott a pappá-létel álmairól, midőn egy véletlen s egymagában jelentéktelen eset lépett közbe. Sokszor elbeszélte jóízűen. Elmondom hát én is s úgy hiszem, nem sértem meg vele a kegyeletet. Gergely Károly érdemeiből nem von le csak egy szemernyt sem, hogy valamikor, 17 éves suhanc korában malacokat őrzött. Mert a malacnak nagy szerepe van a gazdálkodásban, kivált Ugocsán, hol Halmi mezővárosának nevezetességei közül sem említenek fel egyebet geographiai tankönyveink, mint hogy híres nagy sertésvásáraitól. Tenyésztik az almásiak bőven. Pedig mennyi a baj, a vesződség velők. Különösen tavasszal a csürhére szoktatásnál. Sehogy sem érzik jól magokat anyjok nélkül kinn a

mezőn, visitva, kuncogva a hány, annyi felé szalad. Ezért mindenik gazda tartozik a kondás mellé gyors-lábú segítséget adni legalább egy hétre. Így határozta ezt az előjáróság emberi emlékezetet haladó időben s azóta fentartják a hü utódok.

Az 1856-ik év tavaszán, hideg, esős szeles időben kezdődött a csürhére szoktatás. A Gergelyék malacaihoz Károly volt kiküldve szoktatóul. És a csürhére csakugy szétfutott, mint máskor; mihielyt a faluból kiértek. Egyik része a Kismalompallón járt, másik a Harangdombnak tartott, de a legtöbbit a Rekettyésnek vitte a gyors lába, melyen túl százados tölgyerdőt hasít közepén ketté a csendes Túr folyó. „Elébe, utána! Ne bocsásd!“ adta ki a csürhész a napiparancsot. „A Rekettyésben farkasok is vannak. Károly, mint köteleességtudó, engedelmes gyermek futott inaszakadtából, már a mennyire t. i. futhatott, Mert annak az áldott hazai agyag-talajnak megvan az a jó tulajdonsága, mihielyt egy kis esőt kap, hogy nagyon barátságos, nem egy könnyen bocsát. Károly keservesen tapasztalta jó indulatát. De azért futott, fáradt a kimerülésig. Estére ott találták meg az erdő szélén, sárban fekvő, öntudatlanul. Kocsin kellett hazaszállítani. Nagy beteg lett. Lázálmai közben beszélt össze-vissza. „Nem ilyen gyülekezetnek akarok én lenni öríző pásztora“, ezt hajta legtöbbször. Aggódó édesanyja, szerető testvérei megértették és elhatározták, hogy ha a jó Isten életét megtartja, taníttatni fogják. Kerüljön bármibe, ha mindenök rá megy is, de Károlyból pap lesz.

És a jó Isten meghallgatta a szerető szívek buzgó imáját: Károly felgyógyult. Erre megindult a levelezés. Jó atyám kérvényt írt 5—6 iskolához, míg végre Sárospatakról megjött az örömhír, hogy ha az első osztályról jó magánvizsgát tesz, beveszik a 2-ikba rendes tanulóknak. Nagy akadály volt a 17 éves kor. Ezalatt én az első gymnasiumi osztályt elvégezve, hazajöttem a nagy szünidőre. Azonnal megkezdjük a tanulást. A tíz-éves preceptor vezette a Károly bácsit a declinatiók rejtemein át a conjugatiók titkaiba. S ment minden, mint a karikacsapás. Az almási cinterem szegény jó szüleim által gondozott pázsitos, virágos táblái, a százados nyárfák ott láttak bennünket, kora reggeltől, nagy könyvesomóval, kérdve-felelve, vitázva, sokszor késő estig. Csak a földrajz okozott nehézséget, meg a természettudomány. Mert eltekintve attól, hogy egyikhez sem volt a kézikönyvön kívül semminémű taneszközünk (hiszen közbetevetve legyen mondva, Szigeten sem igen volt, nekem is csak úgy memóriára tanították), a földrajz egy tizenöt soros körömfont mondatból álló definition túl, kezdődött csillagászati ismeretnyújtással. Szegény Károly csakugy izzadt a naprendszerrel, a bűbajos Vénus, Mercur stb. bolygók pályafutása, naptól távolsága sehogy sem akart a fejébe férközni, hol idáig csupán annyi földrajzi ismeret honolt, a mennyit a Hányoki Losonci István hármás Kis tükre adhatott, szólván p. u. Ugocsáról illetéknépen:

„Ugoosa vármegyét a Tisza hasítja,
Gyakran bő vizével földét elborítja;
Itt Halmi Nagyszöllős kastélyát mutatja,
Nyaláb, Kankó vára romlását siratja.“

De hát gutta cavat lapidem, végre is legyürtük. Még nagyobb bajba estünk aztán a természetrajzzal. Az a jámbor Hanák annyi természetrajzi „egyedet“, tücsköt, bogarat összeírt együgyű könyvében s minde-
niknek a nevét magyarul, latinul, németül kitette s azokat aztán nekünk mind be kellett vágni, hogy e

nomenclatura beemlézése vetekedett a kalendárium beemlézésével. Annyival is inkább, mivel a németnyelv tanulásával. Annyival is inkább, mivel a németnyelv tanulásával még csak a következő osztályban várt reánk, továbbá mivel a sok ismeretlen egyed közt, szólván rólok könyvünk külön-külön legfeljebb két sorban, csak annyi volt a különbség, hogy p. u. egyiknek a hasa, másiknak a háta volt fehér vagy szürke. Nem is említve azt a mellékes körülményt, hogy az egyedek állítólagos magyar neve, legtöbb esetben, ép oly idegenül hangzott a fülünkben, mint a latin vagy a német név.

De átestünk rajta. Mert mint Arany mondja: „Micsoda az erő? Nem más mint akarat, mely előbb vagy utóbb, de diadalt arat! Diadalt arattunk. A vacatio végére körülbelül jobban „sajátító esetben“ tette a discipulus az 1 ső osztály tudnivalóját, mint maga a mester. Olyan vizsgát is tett Patakon, hogy rögtön megnyert minden jótéteményt s bevették a 2-ik osztályba.

Károly Patakon kitűnő sikerrel elvégezvén a 2-ik osztályt, folyamodott Szatmárra Bartók Gábor igazgatóhoz, hogy az új iskolai év elején a 3-ikról vizsgát tehessen s ennek alapján a 4-ikbe felvétessék. Megadták az engedélyt. A szünidő tehát ismét tanulásban telt el. De most magára maradt. Én ránkészati tanulmányokat folytattam, úszási és csónakversenyeket rendeztem a Türon, közben-közben nagyokat sakkoztam a Károly nagybátyjával, Béni bácsival, ki ép oly kevéssé érdeklődött s annyira nem is konyított a 3-ik osztály tananyagához, mint jó magam. Szegény Károly egymagában csak tanult nap-nap után. Atyám segítgetett neki egyben-másban, különösen a nyelvekben. Rajta kívül máshoz úgy sem lehetett Almáson fordulni. Derczeni uram helyét Szabó Márton foglalta el a tanítói széken s ő, mint maga mondá, betücsömörbe esett még a kollégiumban. Nem is olvasott soha, csak kereste, folyvást kereste az igazságot a borban. De oly fűrfangosan eszelte ki, hogy soha fel ne találhassa. Így mindig keresgetnie kellett.

A nyelvekben való segítségén kívül nem is volt Károlynak egyébre szüksége. Betanulta ő a többit — értette, nem értette — szószerint. Az ilyen tanulás pedig, mint méltóztatnak tudni, a jó tanulás kriteriuma ma is. Le is tette a vizsgát fényes sikerrel s 4-ik gimnasista lett. Megelőzött egy osztálylyal. Ő aztán Szatmáron járt, én Szigeten iskolába s csak vakációk alkalmával találkoztunk. Nevelősködött folyvást, 3—4 tanítványa volt s taníttatása mibe sem került családjának. Kitűnő eredménnyel elvégezve a 6-ik osztályt a református iskolában, átlépett a szatmári róm. kath. főgimnasiumba. S itt következett be az a felemlítésre méltó furcsaság, hogy a gróf Thun Leo öszbirodalmi kultuszminiszteriumából szatmári püspökségre lépett nagy germanizátor, a jeles Haas Mihály által a magyar ifjúság kipallérozására ide telepített Csulem igazgató, Jankura, Bráz, Jandrasik és több ily kunsági illetőségű, magyar tanárok nagy bosszúságára György Aladár, Gergely Károly, Hajdu József, Kovács Imre kálvinista fiuk lettek az osztály első eminensei. S azok maradtak mindvégig.

De nemcsak a szatmári róm. kath. főgimnasiumba ért el a Thun Leo keze, megérinté az a ref. iskolákat is. És virágzott az Organisations-Entwurf a Gesamt-Monarchie nagy dicsőségére. De gyümölcsöt nem hozhatott sehol. Volt eszköz az akkori tanároknak, mivel azonban egyáltalán nem akarom állítani, hogy a maiaknak nincsen. Isten ments! Van, bizonyára van, de a merszők valamivel kevesebb. Csupán egy esetet hozok fel. El volt rendelve, hogy a negyedik osztályban hon-

ismét tanuljunk, még pedig németül. Ez a jeles tantárgy foglalkozott Ausztria keletkezésével, az egyes tartományok leírásával, célzatosan átgyúrt történetüket adta, sőt ennek a szegény Kronlandnak, már t. i. Magyarországnak is jutott belőle 2 vagy 3 oldal. Mondanom sem kell, hogy külön volt véve tőle Erdély és a szerb vajdaság. E szép tantárgy tanítását rábízták pl. Szigeten Szarka Józsefre, ki veres sipkás honvéd volt s végig küzdötte a szabadságharcot. Egyik szemét elveszté, fél arca sebforradással tele. De szeretetsétlenségére ő tudott a tanárkarban legtöbbet németül. Megrágtá, ropogtatta a német szót. Határozott hortobágyi német dialektusban beszélt.

A honismét hát emberére bízták. Meg is felelt a várakozásnak. Bevezetést tartott mnnkájához s előadta, hogy e tárgyat neki tanítani, nekünk tanulni muszáj. A muszáj pedig most nagy úr. Azután indokolásába bocsátkozott, hogy miért úr a muszáj, különösen épen most. Bele jött abba a szabadságharc egész története, legtöbbet szerepelt Bem apó, részletesen Szeben ostroma, a piski hid. És tartott a bevezetés óráról órára, hétről-hétre egész féleven át. Sőt benyult a 2-ik félévbe. S mi nem tettünk egyebet, mint hallgatunk. Meg is tettük jó szívvel. Sőt nem bántuk volna, ha minden tantárgy honismévé változik.

De semmi sem állandó a nap alatt. A mi boldogságunknak is vége lön. Egyszer csak, úgy március derekán, mikor a vándor madár utra kél, rémhír rázza meg a vén, kormos iskolaépületet. „Jön Kassáról Thamaschek, a Schuhlraht!“ Nosza a mi tanárunk is előveszi a honismét. Ujabb bevezetést tart. „Meglássátok fiuk“ — szölt hozzánk — „a felügyelő nem kérdez más tantárgyból benneteket, csak a honisméből. Arra fordítsatok minden erőt!“ Nagyon néztünk. Mi lesz most? Hiszen csak a honisméből nem tudunk, de egy árva szót sem. Eltalálta azonban a tanári bölcsesség még a gondolatunkat is s megnyugtatót bennünket. „Kimutatok — szölt — mindeniteknek egy-egy lapot, azt kiki tanulja be s bármit kérdeznek tőle, mondja, csak mondja folyékonyan. De jól megtanuljátok ám, mert kezetekben az iskola becsülete! Emlékezzetek Bém apóra a piski hidnál. Így szölt hozzánk: ha ez a hid elveszett, Erdélyország elveszett. És mi megtartottuk a hidat. Hadd lássam, vagytok-e olyan magyar gyerekek, mint a milyenek mi voltunk. Ha nem tudjátok a honismét, becsukják az iskolánkat!“

Erre a buzdításra még Darócziék is, ott az utolsó padban, erősen feltették, hogy a nekik kimért porciót beszedik, bármibe kerüljön. Nem is az akaraton mult, hogy a veszekedett német szót mégis csak úgy til-tul vette be a természetök. Hanem mi, többiek, akár visszajáról is el tudtuk volna mondani. Végre eljött a nagy nap, megérkezett Thamaschek. Beállított nemsokára a mi osztályunkba is s clövétette a honismét. Felelt egy, két, tiz, tizenkét gyerek. „Gut, gut, sehr gut“, ismételtette Thamaschek. Végre egy ich bin zufriedenel el-távozott. Csak úgy ragyogott a vörös arca a nagy dicsőségtől. Valami köszönetfélélt motyoghatott tanárunknak „a hazafias buzgalomért“!

Óh derék Thamaschek, te minden iskolafelügyelők utánzásra méltó példánya! Te hivatásodnak kellő magaslátán állottál. Két-három évben egyszer jöttél, 20 percnél több időt egy-egy osztályban nem töltöttél, mégis mindent láttál s nagyszerű jelentéseket tudtál küldeni a bécsi Reichsministeriumba. Képzelem, hogy a mi honismei sikerünkről miképen számoltál be! Es hogy a te

személyes meggyőződésen alapuló jelentéseid mennyire beváltak, mindjárt beigazolta a közel idő.

A mint ugyanis a hatvanas évekbe fordultunk a Gesamt-Reich iránt honismével táplált gutgesinnt érzelmeink ellenállhatatlan erővel hajtottak bennünket, hogy azt a kétfejú madarat, mely minden hivatalos helyiségen ott terpesztgette szárnyait, repülni segítsük. Pengő sarkantyúval, earutollas kalappal, szűk magyarnadrágban, pitykés dolmányban jártunk s összes tanulói tevékenységünk tüntetésekben állott. Tüntettünk minden fennálló rend és törvény ellen. Minden tárgyat honismének néztünk s nem tanultunk. Sőt a ki tanulni merészelt közülünk, gyanakodó szemmel kísértük, hazaárulónak véltük, megvetettük, vagy legalább sajnáltuk.

Kovács Lajos.

(Vége köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Egyházkerületi elnökségi intézkedés

a lelkészi fizetések kiegészítésére szolgáló 1899. évi illetmények szétküldése érdekében.

Nem ok nélkül hangzik száz meg száz helyről a panasza a címben kitüntetett illetmény egy részének késedelmeskedése miatt.

Egyházi főhatóságaink az övéi szükségeért aggódó lélekkel csaknem jó tehetetlenül voltak kénytelenek a rövidséget szenvedő lelkészek százaival együtt reménykedve tűrni, várni, míg a nagy fontosságú, részben már megoldott kérdés hátralevő része is kellő ellátást nyerhet. Államkormányunk is mélyen érezhette a helyzet visszas és nyomasztó voltát s ennek, sőt valószínűleg a nyilatkozni kezdő közvéleménynek hatása alatt állhatott, midőn már április 2-ik hetében megtett annyit, hogy a még kielégítetlen 1899. évi illetmények fedezésére egyházkerületünk elnökségéhez 80.663 korona 73 fillért utalványozott ki. **Azonban az illetmény jogosultak névsora a megállapított összeg kitüntetésével folyóást késik!** Köztudomás szerint ugyanis a megállapítás alapját képező felterjesztéseket összes mellékleteikkel együtt az egyöntetűség túl-sürgetése miatt csak kisebb számu hivatali személyzet dolgozza fel. E miatt sok időbe kerül a munkálat befejezése. Az ügymenet lassúsága aztán arra bírta intéző hatóságainkat a közelebbi konvent alkalmával tartott megbeszélés után, hogy ne várják be a még hiányzó névsor megérkezését, hanem a konventi megállapítás arányában a készletből elégítsék ki legalább 1899-re a folyóást várakozni kényszerült lelkészek jogos igényét. Egyházkerületünk kiváló érdemű főgondnoka személyesen vette magának azt a fáradságot, hogy számon vegye a kiegészítésben 1899-ről sem részesült lelkészeket s a főtiszt. püspök ural egyetértve úgy rendelkezett, hogy a névsornak az egyházkerületi pénztárhoz való áthelyezésével megrendelte a konventi jegyzőkönyvben foglalt összegeknek szétküldését. Az expedició részleteire is kiterjesztvén az elnökség a gondos figyelmet, utasításul adta a pénztári hivatalnak, hogy minden egyes jogosultat az összeg megnevezésével hívjon fel a szabályszerűleg bélyeggel felszerelt nyugta beküldésére, melynek beérkezése után azonnal, közvetlenül küldje el a jogosult lelkész részére a kellő összeget. Az esperesi hivatalokat ez intézkedésről a főtiszt. püspöki hivatal fogja értesíteni. Amennyiben azonban a miniszterium által megállapítandó összeg az eddigi tapasztalat szerint a konventi felterjesztésben meghatározott mennyiséget felül

múlna, vagy — a mi gyakoribb eset — azon alul maradna, a most szétküldendő összeg azzal a feltétellel lesz folyósítva, hogy a felmerülhető különbség egy következő újabb folyósítás alkalmával fog elszámoltatni.

Ugy a felhívást, mint az annak mellékletében kiállított nyugtatvány-formulát most expedálja az egyházkerületi pénztári hivatal. A nyugta vétele után, annak beérkezési sorrendje szerint azonnal szét fogja küldeni a nyugtázott összeget. Igaz, hogy némileg szokatlan eljárás a szétküldésnek közvetlenül és nem az esperesi hivatal útján való eszközlése, de ezt az eljárást teljesen indokoltnak ítélte a főt. és mélt. egyházkerületi elnökség nemcsak az itteni kezelés könnyítése s a nyugta beszerzésének biztosítása szempontjából, de még inkább abból a tekintetből, hogy az esperesi hivatal a tételek további szétosztása következtében teljesen fölösleges munkával ne terheltesse, továbbá, hogy a jogosultak a rég várt összeghez minél hamarabb hozzá juthassanak és hogy a közvetett szétküldés alkalmával a postabér ne fizetessék kétszeresen. A pénztári számadásnál a postai feladóvevény lesz a bizonyító okmány, mivel az eredeti nyugták a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz terjesztetnek fel mindenkor.

Azt hiszem, hogy az egyházkerületi elnökség intézkedéseit az érdekelt lelkész urak megnyugvással fogadják s annak végrehajtását a veendő értesítésben közölték szem előtt tartásával szívesek lesznek megkönnyíteni.

R. S.

Liturgiai összhang és egyöntetűség.

(A beregi egyházmegye „tiszaháti lelkészi értekezlete“ jelen értekezést magáévá tévén, felhívta értekezőt a „Debreceni Protestáns Lap“-ba való beküldésre.)

(Vége.)

Az Urvacsoránál helytelenitem továbbá azt, hogy oda a betegek is járulnak. Ha már egy kehelyből iszunk, ábrázolni akarván ezzel, hogy mindnyájan egyenlők vagyunk a mi Urunk Istenünk előtt, hogy testvérek vagyunk stb., onnan a betegek feltétlen eltiltandók. Ott van a beteg részére minden egyházban a külön kehely, a ki betegségben szenved, igyék abból, de ne fertőztesse meg az egészségeseket is. Itt vagyunk mi lelkészek, alkalmas és alkalmatlan időben tartozunk szolgálni, erre esküdtünk, ezt predikáljuk, menjünk s teljesítsük kötelességeinket. Ezt kívánja a jó rend, ezt a közegészségügy a magunk és mások iránti szeretet. Ha ez így lesz, tapasztalni fogjuk, hogy azok, kik ma idegenkednek az urvacSORA vételtől, félvén a ragályos betegség csirájának átlántalásától, járulni fognak a szent asztalhoz és eleget fognak tenni vallásos kötelességöknek.

Azokról a sallangokról, melyek csak némely egyházban fordulnak elő s lényegtelen dolgok s mint ilyenek törvényesen is eltiltandók, nem szólok, azokkal nem is foglalkozom, az ily helyi szokások nagy változásoknak vannak kitéve, azokat el szokta seperni egy-egy lelkész-választás, a jövő lelkészeit pedig nem kell féltenuünk, ha törvényen alapuló s országosan elfogadott liturgiánk lesz, mert azt a mi theologusaink ép úgy meg fogják tanulni az iskolában, mint a más felekezetek papnövendékei s ahhoz fognak alkalmazkodni az életben is országszerte.

És most igen tisztelt értekezlet, be is végezném értekezésemet, de még egy nagy kötelesség várakozik reám, az, hogy az urvacSORA kiszolgáltatásnak idejét és formáját általánosan mikép óhajtanám, kifejtsem.

Nehéz kérdés ez, szinte félek, hogy egy oly oduba nyujtom kezem, melyben csirimpoló madarat képelek és a darázs csipések ezrei bántalmazzák benyujtott kezem.

No de hát, ha reám bizta az igen tisztelt kör, hogy e tekintetben véleményem kimondjam, az én okoskodásom úgy is csak Önök hallgatják s feltételezem, hogy a kritika mérges fulánkjaikat túlságosan nem fogják velem éreztetni.

Először is módosítást hoznék be az urvacsora kiszolgáltatásnak idejére. Nézetem szerint kiszolgáltatandó lenne Karácsonyban, Nagypénteken, Áldozócsütörtökön, Pünköstben, aratáskor és a reformáció emlékünnepén. Vagy, mert Nagypéntek, Áldozócsütörtök, Pünköst igen is közel esnek egymáshoz, kevesbiteném a kiszolgáltatást és Áldozócsütörtökön nem osztanék, de a reformáció emlékünnep napján feltétlen kiosztandónak véleményezem, már csak abból a szempontból is, hogy ezen ünnepnap feltétlen megünnepelendő a reformátusok által. Meg vagyok győződve, hogy a reformáció emlékünnepét csak is az urvacsorának ezen napon kiszolgáltatása által vihetjük át teljesen a magyar nép szívébe.

Nagypénteken az Urvacsorát kiosztandónak pedig azért tartom szükségesnek, mert az Urvacsora Jézus halálát jelképezvén, a Jézus halálának emlékünnepével a legszorosabb összefüggésben van.

Hogy az urvacsora kiszolgáltatásnak számbeli ünnepséget kevesbiteném, erre míg egyrészt tapasztalatom buzdított, másrészt a történelem tanított reá.

A tapasztalatom buzdított, mert átlátom, hogy a hatszor kiszolgáltatás most eredményre nem vezet. Bőjtben és szüretkor alig él vele valaki,* míg az ünnepeken s aratáskor alig győzzük a szolgálattételt úgy a templomban, mint a betegknél. De hát mi szükség is van a bőjti urvacsora kiszolgáltatásnak? Az, hogy a farsangi örömnappok után poenitentiát tartsunk?! De hát magának az urvacsora-osztásnak van-e bűn eltörlő hatása! Ugy-e bár nincs. Ha töredelmesen megbánjuk, vétkeink úgy is megbocsáttatnak, ha meg nem bánjuk, hiába élünk urvacsorával.

A szüreti urvacsora kiszolgáltatás, hálaáldozat. Igen ám! de csak ott, hol bor terem. Több egyházmegyében nem is szüretkor, de első adventbe szolgáltatják ki.

Én azt hiszem és reményelem tehát, ha kevesbitve lenne is a kiszolgáltatás profánus kezekkel nem csonkítanánk meg azt, a mi eddig szokásban volt s van egy idő óta.

Igen, csak egy idő óta, mert Zwingli a reformáció kezdetén Zürichben Karácsonyban, Nagycsütörtökön, Nagypénteken és Pünköstben osztott urvacsorát. A genfi egyházban Karácsony után való vasárnap, Husvétkor, Pünköstben és szept. hó első vasárnapján osztatott ki. Feltételezem tehát, hogy ez másképp nálunk sem volt, annyival inkább nem pedig, mert reformátoraink a hit igazságait külföldön s legnagyobb részt Kálvin lábainál tanulván, az egyes szokások vérökbe átmenvén, azt minálunk is meghonosították.

A kiosztás formára nézve ha bár kissé ceremoniasabbnak látszik is, követném a tiszáninnyi kerületet, vagyis azon szertartást, mely szerint mindenek az Ur asztalánál történjenek. A rendes istenitisztelet végétével a lelkész még a szószékből kihirdeti „a kik most

* A bőjtöt mi is beszűntetendőnek tartjuk; a szüretit pedig áttennők Advent első vasárnapjára, úgy, a mint az erdélyi egyházkerületben van. Szerk.

részesülni akarnak az urvacsorában, ahoz hozzájárulhatnak stb., leszáll a szószékből és egy énekverset énekelnek a hívek, ennek végeztével a lelkész kimegy az Urasztalához s felteríti az asztalt.

Ezt pedig azért tenném, hogy így külsőleg is ábrázoljam, miszerint én a pap az Ur asztalánál egyenlő vagyok a hívekkel.

A szószék ábrázolja magaslatával azt, hogy ész, tudomány által hivatva vagyok arra, hogy tanítsak, hirdessem az Isten igéjét; az Ur asztala egyenlővé tesz híveimmel, hűnös állapotom megbánására, igaz töredelemre és Isten előtti alázatosságra int.

Az Ur asztalánál a lelkész rövid áldást kérő imát mond, ezután jön az agenda, bűnbánó ima, a kérdések feltétele s ezután „most pedig járuljatok e már készen lévő szent asztalhoz stb. A hívek midőn a szent asztalt körülállják, mondja a lelkész a szereztetési igéket Pál apost. I. Korinth. II. rész 23—25-ig, ezután felveszi a kenyeret s megáldó imát mond felette, melynek végeztével „szálj le most menyből életnek kenyere“ énekvers alatt a kenyeret kiosztja. A kenyér kiosztás után visszamegy az Ur asztalához és kezdi Pál apost. II. r. 25—26. verseinek elmondását, majd felemeli a kelyhet és megáldja a bort; ennek végeztével a hívek éneklük „Életnek vize nyiss magadnak utat“ és a lelkész kiosztja a bort.

Az ezután urvacsorával élők egymástán járulnak az Urasztalához s veszik magokhoz a szent jegyeket minden megszakítás nélkül.

Városban ez ép úgy keresztül vihető, mint falun. Végre pedig midőn mindenki részesült a szent vacsorában következnek a hálaadó ima és bezárás.

A kenyérnek megtörését (sok helyen jó előre darabokra vagdalják) s felmutatását, nem különben a bornak felmutatását is megtartandóknak véleményezem. Megtartották ezt a reformáció kezdetén és ezután következő századokban is, sőt megtartják sok helyen még ma is.

Az első erdődi zsinat is 1545-ben ilyen intézkedést tett, kimondván, hogy az urvacsorát Krisztus rendelete szerint kell kiszolgáltatni; chez hasonló intézkedések történtek később is, de az egyöntetőség Magyarországon a Cultusban soha sem jött létre.

Végre, mint az urvacsorához szorososan tartozót, nem hagyhatom említés nélkül a betegeknek az urvacsora kiszolgáltatását sem.

Ugy tanultam, hogy igyekezzünk meggyőzni a betegeket, hogy az urvacsora kiszolgáltatása nem feltétlen szükséges utavaló, — nem utolsó kenet — bűneink megbánása után is részesülhetünk a mennyei javakban urvacsora vétel nélkül is. Igyekezzünk — mondta egykori igen tisztelt tanárom — lelkiileg vigasztalni a betegeket.

Hát én ezt tudom, de én önmagamból indulok ki. Köszönöm tanácsát az én általam mélyen tisztelt tanáromnak is, teljesítem is kötelességem, a mint az én Istenem engedi, de azért én azt mondom, hogy az én Uramnak, Jézusom megtörettetett szent testének, kiontatott szent vérenek jegyeiben halálom előtt, ha csak lehetne, részesülni szeretnék s mert én így gondolkozom, nincs oly idő, nincs oly rettenetes égi háboru, nincs reá eset, hogy ha beteg ágyához hívnak, az én felebarátomnak hívó szavát meg ne halljam és el ne menjek.

Igen, megyek, viszem a vigasztalás szavait, de viszem a kenyeret és bort is annak, a ki kívánja, kit

ez által boldoggá tehetek; viszem annak, kinek utolsó perceit megédesíthetem.*

Hogy ezt mimódon módosítanám? Sehogy. Csak azon tünődöm, hogy lehet némely lelkésznek ki nem szolgáltatni, vagy ha kiszolgáltatják is, nem jó érzellemmel kiszolgáltatni.

És most igen tisztelt értekezlet, a midőn igénytelen munkám bevégeztem, köszönöm körünk tagjainak a nekem adatott megbízatást s kérem, hogy engedjenek meg, ha annak jobban meg nem felelhettem.

Lánczy József,
csorodai ev. ref. lelkész

Vidéki levél.

Nagytiszeletű Szerkesztő Úr!

A „Debreceni Protestáns Lap“-nak én is előfizetője lévén, a legnagyobb érdeklődéssel szoktam minden apróbb cikkekét átolvasni.

Különösebben nagy lelki gyönyörűséggel olvastam a „Református közszellem“ és a „Hangos trombita“ című cikkeket; melyeket bizony minden jóra való kálvinistának nemcsak hogy meg kellene szivlelni, de még széleskörben terjeszteni is kellene.

Társadalmi körben igazán kerülnék a vallási vitatkozást; mégis volt már ilyenről szó. Levegőben van ez vagy mi?

És sajátságos, hogy úgy a római katolikusok részéről, mint a reformátusok részéről csakis a „Védekezésben“ csuesosodik ki a disputa.

Egyet ebben a dologban tisztán látok, hogy ha a római katolikusok szükségét látják a „Védekezésnek“, mennyivel inkább szükségesnek nekünk protestánsoknak — kik igazán nagy kisebbségben vagyunk — védekezni, pláne akkor, mikor épenséggel senkit megtámadni, s jogaikban megrövidíteni nem szándékozunk. Ha valamiben alkalmazható a „Hangos trombita“ idézése a „farkas és bárány“-ról, no, itt igazán helyén való az.

De hát az istenért! hogy tudhassa meg cikkiró „Hangos trombita“ és „Református közszellem“ című igazán gyönyörű cikkeiben foglalt figyelmeztetéseit az összes protestánsok, főleg a mi ev. ref. egyházaink presbiteriumainak összesége, ha nincs alkalma azokat olvashatni s terjeszthetni.

Levelém irására csak is az késztetett; vajjon nem látná-e szükségesnek Nagytiszeletű Szerkesztő úr a „Debreceni Protestáns Lap“-nak legalább azon számait terjeszteni, melyek a klerikalizmus, ultramontanizmus elleni igazán liberális szellemű védekezéseinknek adnak kifejezést.

Hiszen tapasztalásból tudom, hogy ha az a szégyény földmives presbyter családi körben olvassa az „ujtságot“, reá is nagyobb hatással bír az, mintha a lelkész ur. k közölnek velük egyet-mást a saját példányú lapból. Ha közöltetnének velők a lapnak oly tartalmú számai, bizonyára kézről-kézre járnának azok, s meg tennék üdvös hatásukat; de így bizony kiröppennek azok presbyter uraimék emlékezetéből.

A társadalomnak kellene itt összeállani, és segít-

* No már ezt nem jól cselekszi tisztelt kollegánk. Hogy miért nem? Azt a reformátori tiszta álláspont feltüntetésével per longum et latum kifejtettük azon terjedelmes cikksorozatunkban, mely „Ördögűzés“ stb. cím alatt tollunkból a „Debr. Prot. Lap“ hasábjain 1896 nyarán jelent meg. Ajánljuk ezt az érdemes kollégának becses figyelmébe. Elvi és irodalomtörténeti multja van ennek a kérdésnek s nagyon bölcsen intézkedtek őseink, mikor úgy intézkedtek, a mint intézkedtek. Erről minket a gyakorlati élet győzött meg.

Szerk.

ségére lenni Nagytiszeletű szerkesztő úrnak. Lehetővé tenni, hogy időközönként az ily „Védekezést“ és veszélyt teljesen feltáró cikkeket tartalmazó lappéldányok mennél több számban kinyomattassanak és a presbyterek közt kiosztassanak.

Ha ebben a társadalom anyagi segítségére leend Nagytiszeletű úrnak, akkor én is ott leszek.*

Püspökladány, 1900. ápr. hó 25-én.

Baranyai Lajos,
községi főjegyző.

A debreceni országos diákkongresszusról.

Nagy eszmékért, nemes ügyért dolgozni mindig tudott a magyar ifjúság. Talán az ezredéven át szenvedett megpróbáltatásoknak szomorú emléke folytán nyerte azon jellemző tulajdonságot, miszerint, ha nemzeti büszkeségének és jólétének emeléséről van szó, akkor mindig egy érzellemmel s akarattal munkálkodik azon, hogy megmutassa az egész világnak, hogy élet-erős a magyar. Benne van már az itt a levegőben, örökli a gyermek az anyai szivtől azon nemes lelkesedést, hogy munkára buzdítson, utat mutasson a magyar ifjú azért, mert ifjú és magyar!

A napokban (ápr. 27—máj. 2.) lefolyt országos diákkongresszus csak erősítette és bizonyította az ifjúságnak ezen régi és örökké tartó dicsőségét. Összejöttek e hon valamennyi főiskoláiból összesen 141-en a magyar ifjak a célból, hogy közös erővel hassanak oda, miszerint a hálátlan oláh diákoknak nemzeti dicsőségünket aláásni akaró törekvéseikkel szemben a jognak és igazságnak szavaival győzzék meg majdan a Párisban tartandó nemzetközi diákkongresszuson a művelt világ valamennyi ifját affelől, hogy a magyar nemzet rokonszenvre méltó, igazságszerető nemzet.

Az ifjúság eme nemes mozgalmában osztozott a város közönsége is; vele együtt ünnepelt, vele együtt örült. Különben a fényes s az eddigi orsz. diákkongresszusok között a legnépesebb kongresszusnak a lefolyása a következő: ápr. 27-én a kiküldöttek megérkezése után az ifjúság a Csokonai szoborhoz vonult, hogy a költő szobrát megkoszorúzza. Thahy Endre a budapesti egyet. kör titkára tartott szép emlékbeszédet, utánna Boross Lajos debreceni joghallgató megköszönte a budapesti ifjúságnak kegyeletes megemlékezését. A szép kis ünnepélyt a főisk. kántus által előadott „Tihanyi Echo“ zárta be. Ünnepély végeztével az ifjúság a főisk. diszteremben előtanácskozást tartott s ugyanakkor megválasztotta a tisztikart is. Elnökök lettek Kun Béla debreceni, Köpösdý Dezső budapesti joghallgatók. A

* Hogy új idöket kezdünk élni s a vallásos dolgok iránti érdeklödés csakugyan benne van a levegőben, annak egyik szép bizonyossága ez itt közölt s hozzánk beküldött levél. Írója világi ember, még pedig abból a jegyzői karból, melynek igen sok tagja — tisztelet a kivételeknek! — rendszeren pappal, egyházzal, vallással hadi lábön áll. Igaz, hogy ez a mi tisztelt barátunk a régi gárdából való, kinek egész egyéniségén és életén visszatüközödik még az a zománc, melyet az újabb jegyzői generáció talán csak hírből ismer, de a midőn ez a körülmény feltétlenül az elmúlt jó idök dicsőségére válik, ugyanakkor komoly gondolatokra ad okot a tekintetben, hogy mi vár ránk, ha majd a régi idök tisztes alakjainak a helyét a községek élén a modern világ modern kreaturái foglalják el! A mi különben az ezen levélben írottakat illeti: tudjuk, érezzük azt mi magunk is, hogy az volna a kívánatos, ha a lapunkban felszínre került eszméket néha-néha elszórhatnók hiveink között is. De nincs benne módunk; legalább lapunk nem teheti. Minden fillérrel számolnunk kell. Ha azonban akadnak áldozatkész Maecénások, mi a külön lenyomatásra minden ilyen cikket a legnagyobb örömmel bocsátunk ezeknek rendelkezésére!

Szerk.

következő öt napon át a fényesebbnél-fényesebb ünnepeknek egész sorozatával találkoztunk; nevezetesen ápril. 28-án d. e. istenisztelet tartott az oratórium-ban, hol Csiky Lajos akad. igazgató meghatóan szép imádságban kérte az ifjúság munkájára az áldást; az isteniszteleten jelen voltak a diszelnökök is. Istenisztelet után a diszteremben diszgyűlést tartottak. Diszelnökök voltak: Kiss Áron püspök, gr. Degenfeld József főispán, Simonffy Imre polgármester, Bernáth Elemér táblai elnök és Csiky Lajos akad. igazgató. Kiss Áronnak szép, üdvözlő lelkes szavai után Kun Béla üdvözölte a diszelnököket és a kiküldött tagokat. Nagyhatású megnyitó beszédje után 3 indítványt terjesztett a diszgyűlés elé: 1. a debreceni diákkongresszus fiúi szeretettel és alattvalói hódolattal üdvözölje a királyt, továbbá üdvözölje Széll Kálmán miniszterelnököt és Hegedüs Sándor minisztert mint a magyar ifjúságnak kedves pártfogóit. A három indítvány a legnagyobb lelkesedéssel fogadtatott el. A javaslatok után Móra Ferenc olvasta fel hangulatos alkalmi költeményét. A diszgyűlés Köpösdý Dezső zárszavával végződött. Ugyanaz nap délutánján a diákkongr. a főisk. udvarán torna-és vivóversenyt tartott, nagyszámú közönség jelenlétében. valami impozáns látványt nyújtott a szemlélőnek a küzdők kis tábora, kik jelét adták annak, hogy a magyar ifjúságban a szellemi erő mellett a test is üde frissességben tündököl. Olyan athléták léptek egymással szemben, kik valóban az egész ország sport embereit reprezentálták. A küzdelem lefolyásának részletezését mellőzve csupán azt emeljük ki; miszerint az első, azaz a debreceni hölgyközönség díját a vivóverseny győztese V. Szabó János debreceni joghallgató nyerte el. Ápril 29-én diszebéd volt a Bika szállodában, melyen a diszelnökök is részt vettek, a páholyokat pedig előkelő közönség töltötte meg. A számos felköszöntőn kívül örvendetes hangulatot szerzett Ö Felső-gének felolvasott távirata, a melyben az ifjúságnak hódoló táviratát „köszönettel legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott“. A diszebédén kívül a kongresszusi kiküldöttek tiszteletére a színházban diszeloadást, a Bika szállodában matineeét és táncestélyt rendeztek. A szépen sikerült matineeának fényét legjobban emelte Jászai Mari művésznőnek könyekig megható komoly szavai; ezenkívül kiemeljük Hercegh Ferencnek felolvasását, Ábrányi Emilnek szavalatát s végül Kun Béla beszédét.

A mi a tanácskozást illeti, ez öt napon át tartott és általánosságban a komolyság s a kitűzött cél iránti lelkesedés jellemezte. A több számból álló ponton kívül csupán a legnevezetesebbekről emlékezünk meg. Wolfner Pálnak hazafiságtól áthatott és minden ízében ügyesen átgondolt szónoklata után elhatározták, miszerint a párisi nemzetközi diákkongresszuson Budapestről 10, Kolozsvárról 3, Debrecenből 2, a többi főiskolából egy-egy kongresszusi kiküldött vesz részt. hogy ott kicsinyben reprezentálják a magyar hazát a többi nemzetek ifjai előtt és az ellenünk esetleg áskálódó oláh diákok támadásait hatalmasan visszaverjék s tanúbizonyosságot tegyenek arról, hogy a külföld előtt sokszor elázott magyar nemzet mindenkivel szemben mindenkoron méltányos és igazságos. Majd mintegy ebből kifolyólag felmerült az oláh diákok ügye. Két előadót emelünk ki u. m. Medvigy Gábor és Szántó Pál Sándort. Az előbbi meggyőző szavai után indítványozta, miszerint vegyék le a napirendről ezt a pontot, jusson eszökbe a költőnek azon mondása: „Minden nemzet sorsa egy!“ A másik előadó ellentétes állás-

pontra helyezkedve rámutatott az oláh diákoknak nemzet ellenes mozgalmira. hivatkozott az általok készített és a turini nemzetközi diákkongresszuson feltárt térképre, a melyben az egész Erdély úgy van feltüntetve, mint Romania, indítványozta, miszerint vegyünk fel a harcot, verjük vissza az esetleges támadásokat, továbbá röpiratokkal világosítsuk fel a külföldet egyfelől a magyarországi viszonyokról, másfelől pedig az oláh diákoknak jogtalan követelményeiről. A utóbbi előadónak nagy tetszést keltő indítványát a kongresszus elfogadta. Kiemelésre méltó még a magyar ifjúság kebelében alakítandó magyar iparpártoló szövetségnek megalapításáról folyó tárgyalás. Az ifjúság ezen szövetséget megalapítását rövid idő alatt kivinni óhajtja s annak pártolását hazafiúi kötelességének tekintendi. Ezenkívül még a diák-jelvények, a diák otthon megvalósítására és a Pusztaszeren felállítandó diák emlékoszlop megteremtésére vonatkozólag hoztak határozatokat. Végeredményileg kimondhatjuk, hogy az ifjúság mindvégig úgy tanácskozott, mint magyar ifjakhoz illik, lelkesedéssel, nemes buzgalommal a nemes eszmékért. Kövesse munkájokat a kitartás, a honszerelem és Isten áldása!

A fényes orsz. diákkongr. alkalmával, mint ennek egy része, ha nem tűnt is fel, de azért az erkölcsi diadalban jelentékeny szerep jutott a máj. 1-én tartott 5 ev. ref. theol. kongresszusának is. A kongresszus máj. 1-én reggel 8 órakor istenisztelettel kezdődött meg. Csomasz Dezső pápai szenior, a kongresszusnak egyik elnöke imádkozott ezen isteniszteleten olyan emelkedett, buzgó szavakkal, milyen imádság pályájának kezdetén álló ifjú ajkáról alig fakadhat. Ima után Makai Lajos budapesti szenior, a kongresszus másik elnöke tartott szép egyházi beszédét. Istenisztelet végzetével Csiky Lajos diszelnök a tanácskozást megnyitotta. Határozataik a következők: 1. a jövőben is fentartandó érintkezésekre vonatkozólag kimondotta a kongresszus, hogy minden évben kívánatosnak tartja a theol. kongr. megtartását; 2. a zsinathoz kérvényt fog benyújtani a minősítvény teljes eltörlésére és kérelmezni fogja a próba szónoklat visszaállítását. Ezen kívül a theologus önképzés kérdése mellett a theol. közös diáklapnak szept. hóban való megindítását határozta el a kongresszus, a mely lap szerkesztését egyelőre a debreceni theológiára bízta. Végül a vallásos élet emelésére vonatkozólag Mészáros János budapesti th. tartott meglepően szép és tudományos alapon álló beszédet és egész előadása oda-konkludál, hogy igenis tehetnek a theologusok is sokat a vallásos élet emelésére, ha tudnak imádkozni, tanúni és tanítani. A mindvégig komoly tanácskozást Makai Lajos elnök imával zárta be. Gyűlés után az Angol királynő disztermében fényes bankett volt, a hol a diszelnökökön u. m. Kiss Áron püspök, Degenfeld József gr. Simonffy Imre és Csiky Lajos igazgatón kívül a tanári kar is jelen volt. Örömmel említjük még fel a theológiai ifjúságnak azon kegyeletes tényét, hogy a gályarabok emlékoszlopát megkoszorozta.

Papp Gyula,
4 theol.

Az ev. ref. konvent ápril 24—27. ülése.

Az ev. ref. konvent folyó évi rendes gyűlése ápr. 24—27. napjain ment végbe Budapesten Kun Bertalan püspök és Tisza Kálmán egyházkerületi főgondnok elnöklete alatt. E gyűléseken, melyeket a Lónyai-utcai gymnasium második emeleti disztermében Kun Bertalan

püspök lélekemelő imádsággal, Tisza Kálmán világi elnök pedig a megjelentek rövid, szíves üdvözlésével, ápril 24-én d. e. 10 órakor nyitott meg, megjelentek a Dunamellékéről Szász Károly püspök, Szilágyi Dezső főgondnok, Baksay Sándor, Kovács Albert, Szilágyi Áron (a 2-ik naptól), Ádám András, Vécsey Tamás dr. (Cseh Ervin minisztert, ki mint póttag szintén be volt hívva, hivatalos utazása tartotta távol); Dunántúlról: Antal Gábor püspök, Tisza Kálmán főgondnok, Czike Lajos. Körmendy Sándor, Darányi Ignác dr., Molnár Béla; Erdélyből: Bartók György dr. püspök, Bánffy Dezső br. főgondnok, Bartha Lajos, Molnár Albert, Lénárt József, Simó Lajos, Mezey Albert, Zeyk Gábor dr.; tiszáninneri kerületből: Áun Bertalan püspök, Vay Béla br. főgondnok (1, 2. napon), Bernáth Elemér (a 3. naptól fogva főgondnok helyettes), Fejes István, Radácsi György, Meczner Béla, Dókus Ernő (a 3. és 4. napon); tiszántúli kerületből Kiss Áron püspök, Degenfeld József gr. főgondnok, Szabó János, Szeremley Sámuel, Sass Béla, Zsigmond Sándor, Horthy István, Tisza István gr., György Endre, Lengyel Imre. Jegyzők: Radácsi György (1, 2. napon), Sass Béla, György Endre, Molnár Béla.

I. nap. A gyűlés megnyitása után Tisza Kálmán világi elnök, a konvent tagjainak lelkes eljenzésétől kísérve, melegen üdvözölte elnöktársát azon alkalomból, hogy miskolci lelképásztori működésének 50-ik évét éppen a mai napra tölti be. Az üdvözölt a konvent megemlékezését koronája gyanánt fogadta mindazon részvét-nyilatkozatoknak, a melyekben jubileuma alkalmából részesült s anyaszentegyházunk közügyeinek élte fogytáig leendő hív és odaadó szolgálatára lelkes hangon ajánlta föl magát, a konvent pedig nagyérdemű elnöke iránt érzett hálájának és kegyeletének érzelmeit jegyzőkönyvébe iktatta.

Sass Béla jegyző a tárgysorozat következő pontjait terjesztette elő, a melyekkel kapcsolatban az elhunyt Márkus János helyére az erdélyi egyházkerület konventi világi pótképviselőjéül a konvent a folyó polgári év tartamára dr. Sárkány Lajost igazolta, az egyházkerületet pedig az egyházi törvényeknek a konvent szervezetét megállapító 53. §-a alapján képviselőiknek az 1901—3. évi cyculusra a folyó év őszén leendő megválasztására hívta fel.

Kenessey Béla közalapi jegyző tette meg ezután jelentését a közalap helyzetéről. A közalap bevétele az elmúlt 1899. évben 473,961 kor. 57 fillér, kiadása pedig 283,156 kor. 59 fillér volt, a mely utóbbiban a tőkésítésre fordított összeg 265,567 kor. 87 fillér. Péztármaradvány a múlt évről 190,804 kor. 18 fillér. Az összes vagyon 1899. dec 31-én volt 2,233,710 kor. 16 fillér, a melyben a Jordán-alapítvány 297,910 kor. 16 fillérrel szerepel. A folyó évi költségvetést a következőleg irányozta elő a konvent. Bevétel: 245,699 kor. 17 fillér; kiadás: tőkésítésre 58,283 kor. 39 fillér, a missziókra 36,124 kor. 52 fillér, tökesegeyekre 78,338 kor. 54 fillér, az orsz. lelkészi özvegy-árva gyámintézetnek 23,313 kor. 34 fillér, egyszersmindenkori segélyekre 15,382 korona 44 fillér, egyházi adóterhek csökkentésére 14,000 kor., kiegyenlítésekre 20,256 kor. 83 fillér; összesen: 245,699 kor. 6 fillér.

Sajnálattal emlékezett meg a jelentés, a hátralékok nagy összegéről és a járulékok nagymérvű lepadásáról. A hátralékok összege 35,922 kor. 82 fillérre rug, s ebből Erdélyre esik 10%, Tiszántúltra 40%, Tiszáninnerire 1 $\frac{1}{2}$ %. Dunamellékre 15%, Dunántúltra 7 $\frac{1}{2}$ %. Még a hátralékoknál is szomorúbb azonban, hogy a gyülekezetek járulécai igen lepadtak. Mig az intézmény kon-

szolidálása idejében 1886-ban a hivek járulécai 104,301 frt 8 krt tettek ki, addig az elmúlt évben ezek összege csak 73,494 frt 48 krra rugott, a mi 1886 óta 30,866 frt 60 kr. csökkenést mutat; holott pedig azt vártuk, hogy a járulékok inkább emelkedni fognak.

Kereste is ennek a szomorú ténynek a magyarázatát a konvent. Fejes István abban látja azt, hogy a vagyon felhasználása, a segélyezés rendszere nem volt helyes. Elforgácsoltuk a pénzt és semmi maradandó alkotást sem tudtunk belőle felmutatni. E miatt mind a lelkészek, mind az egyháztagok elkedvetlenedtek, s innen a nagy csökkenés. E miatt azt indítványozta, hogy az ügyet le kellene tenni a kerületekhez, hogy gondolkozzanak az évi járulékok miként leendő fokozása, valamint a felett is, hogy a segélyezés alapelveit és módozatait nem kellene-e átalakítani, főként abból a szempontból, hogy a közalap látható maradandó alkotásokat hozhasson létre. Bernáth Elemér a csökkenés okát nem annyira a megrosszabbodott gazdasági viszonyokban keresi, mint inkább abban, hogy a hívők buzgósága nem volt kellőleg fokozva és lanya volt mind a kivetés, mint annak behajtása. Elfogadva Fejes indítványát, azt még azzal egészíti ki, hogy hivassanak fel a kerületek s általuk az egyházmegyék, gyülekezetek és lelkészek a buzgóság fokozására és a kivetések és azok behajtása körül a nagyobb szigorúságra. Zsigmond Sándor esperes szerint a baj abban van, hogy a közalapot először önkéntes ajánlatok alapján akartuk megteremteni és fentartatani, azután pedig valóságos adózássá változtattuk át. Ez elkedvetlenítette az egyháztagokat s épen azért helyesebb volna, ha — különösen nagyobb gyülekezetek között — a pausális megajánlás rendszerét valósítanák meg. Így igaz, hogy a megajánlás összege kisebb volna; de legalább bizonyosan befizetnének. Fejes indítványát különben ő is elfogadja. György Endre a pausális megállapításoknak nem ellensége ugyan; de oly alakban a mint most történik, mégis bizonyos visszafelé haladást lát bennök. A megállapítások ugyanis az utolsó évek már meglehetősen megcsökkent évi járulékaik arányában történt. Azonban a kerületek felhivandók, hogy a megállapítások körül igen gondosak és körültekintők legyenek, nehogy a közalap érzékeny veszteségeket szenvedjen. Határozatilag azután kimondta a konvent, hogy a kerületek tegyenek javaslatokat a kivetés és a behajtás alkalmas módozataira nézve, s hívják fel az espereseket és lelkészeket a járulékok fokozása körül buzgókodásra, mit ha nem tennének, járjanak el velök szemben a törvény szigorúságával.

Ugyancsak hosszabb eszmecserére adott alkalmat a végrehajtó bizottságnak az az indítványa, hogy miután a lelkészi kongrua kiegészítése folytán a közalapi felhasználható jövedelemnek jelentékeny része felszabadult, célszerű volna a zsinatra előkészíteni a felosztási kulcs módosítását, oly képen, hogy a missziókra, a tökesegeyekre és az adóterhek csökkentésére ezentúl nagyobb összeg fordíttassék. Az indítványhoz György Endre, gróf Degenfeld József, Antal Gábor Szilágyi Dezső és Fejes István szóltak hozzá. A határozat azután az lett, hogy a kerületek tegyenek javaslatokat a percentuációra s általában a jövedelmek miként leendő felhasználására nézve, hogy így a konvent azokra nézve, a melyek hatáskörébe tartoznak, határozhasson, a melyek felett pedig nem határozhat, azokat előkészítve terjeszthesse fel a zsinatra.

A közalapi végrehajtó bizottság jelentése után az egyházaknak egyszersmindenkorra adott segélyek összegeit állapította meg a konvent. Összesen 259 egyház

16,260 kor. összeg segélyben részesült. Az egyházkerületünkre eső segélyekről a részletes kimutatást lapunk más helyén közöljük.

Az országos özvegy-árva gyámintézetéről *Petri Elek* biz. jegyző tett jelentést. A múlt évben bevétele volt az intézetnek 162,640 kor. 34 fillér. A belépési és tagdíj hátralékok megcsökkentek ugyan, de még mindig künn volt e címen a múlt év végén a Dunamelléken 1852 frt 22 kr., Dunántúl 1948 frt 75 kr., Erdélyben 4578 frt 73 kr., Tiszáninnen 1499 frt 11 kr., Tiszántúl 2144 frt 5 kr. A hátralékokra nézve javasolta is a kezelő bizottság, hogy mondja ki a konvent, hogy azokat a kongruás papok kiegészítési összegeiből vonják le az esp resek; a hátralékosok jegyke a konventi jegykönyvben nyomassék ki és a nem kongruás hátralékosokat is sürgessék és szorítsák az esperesek a fizetésre. A konvent a javaslatot határozattá is emelte. azzal a megtoldással, hogy a kongruás papok kiegészítéséből már a múlt évre nézve is történjék meg a levonás

A tőkealap összes bevétele volt 232,608 korona 13 fillér; kiadása 237,998 kor. 33 fillér, a melyben benne van a 183,200 korona értékű 4%-os záloglevelek vásárlására fordított 173,926 kor. 10 fillér is. Özvegyeknek és árváknak kifizetett az intézet a múlt évben (76 özvegy és 105 árva részére) 40,923 kor. 13 fillért.

Az intézet vagyona: záloglevelekben 88,600 kor., 4% koronaértékű záloglevelekben 921,200 kor., tőkeegyenlegben 9772 kor. 9 fillér; összesen 1.019,572 kor. 9 fillér.

A költségvetést a folyó évre a következőleg állapította meg a konvent:

Bevétel 236,078 kor. 94 fillér; kiadás 63,716 kor. 51 fillér. Összesen: 172,362 kor. 43 fillér.

A gyámintézetrel kapcsolatban több elvi határozatot is hozott a konvent. Így kimondotta, hogy az állandó jellegű missziói lelkészek és hitoktatók szintén felvehetők a gyámintézetbe. Ellenben megtagadta az erdélyi kerület azon kérelmét, hogy a nyudíjazott és a félfizetéses lelkészek tagjai lehessenek az intézetnek, miután ezáltal az intézet prosperálása kockáztatnának.

Több egyházmegye kérvényezett a lelkészi nyugdíjintézet felállítására tárgyában, s a konvent felhívta a kerületeket, hogy e tárgyban készítsenek tervezeteket és javaslatokat, a zsinatra leendő felterjesztés végett.

Az első napi ülés d. u. 1 órakor véget ért. Délután az adózási reform. ügyében kiküldött bizottság továbbá a közigazgatási, missziói és tőkesegélyező bizottságok tanácskoztak.

A második napi ülésnek, melyet reggel 9—10 óra közt a közjogi bizottság élénk vitája előzött meg, a jkönyv hitelesítése után első tárgyat az egyet. tanügyi bizottság ápril. 20—21. ülésének jegyzőkönyve képezte, a melyet *Sass Béla* és *Radácsi György* jegyzők terjesztettek elő. Ez ügyekkel, a melyeket lapunk legutóbbi száma tüzetesen ösmertetett itt nem foglalkozunk, s közülök csak két olyan pontot emelünk ki a mely élénkebb discussiót vert fel. Egyik a nagykörösi főgymnasiumnál szokásos vallásanári pályázatok szövege, másik a budapesti egyetemen létesítendő prot. theologiai facultas kérdése. A nagykörösi főgymnasium igazgatótanácsa *vallásanári* pályázatoknál a konvent által megállapított minősítvényen felül még a történelemből, magyarból, vagy classica philológiából is képesítést követel. Az egyetemes tanügyi bizottságnak semmi kifogása nincs az ellen, ha egyenlő föltételek mellett az ilyen minősítéssel is bíró pályázók előnyben részesítetnek, de

határozottan a konvent intentiói ellen irányzottnak tekint minden olyan vallásanári pályázati hirdetést, mely a pályázhatás köréből is kirekeszti azokat, kiknek a konventtől megszabott vallásanári minősítvényök megvan. E pontnál *Szilágyi Dezső* a tanügyi bizottság álláspontja ellen emelt szót, azon érveléssel, hogy a konventi követelmény csak minimum, a melyhez a fenntartó testületek tetszés szerint tehetnek hozzá bármit. A bizottság álláspontját *Antal Gábor* püspök és *Sass Béla* jegyző s előadó képviselte, míg *Molnár Albert* theol. tanár ezen is túl akart menni, amennyiben a főntebb érintett előnyben részesítést sem concedálta. A kérdés szavazás alá bocsáttatván, nagy többséggel a bizottság álláspontja győzött. A másik tárgy, az egyetemen létesítendő prot. theol. facultas kérdése szintén élénk eszmecsere adott alkalmat. *Tisza Kálmán* kijelenti, hogy lehet talán túl óvatos, de nagyon megfontolandónak tartja a mikéntet. Mert nem fog-e az új facultas hátrányos visszahatással lenni létező theol. akadémiáinkra, nem fognak-e ezek üresen maradni s nem fog-e képződni egy állami prot. theologia, a mitől az Isten mentsen. Nemi aggályai vannak, tehát a kerületeket kell megkérdezni a modalitasok felől. *Szilágyi Dezső* szerint már most hamsúlyoznia kell a konventnek ez óhaj jogi alapjának szilárdságát, aztán pedig felhívnia a kerületeket, hogy a kérdést minden irányu vonatkozásában fontolóra véve, az eszme gyakorlati megvalósítása felől tüzetesen nyilatkozzanak. *Kovács Albert* *Tisza Kálmán*nal polemizál s utal a külföldi prot. egyházakra, hol mindenütt van állami theol. facultas, nálunk nincs s magyar prot. egyházunk mégsem valami fényes csillag a protestantismus egén. *Tisza Kálmán* félreértett szavait magyarázván, kifejti, hogy a quod abominor megjegyzést arra az eshetőségre vonatkoztatta, ha *csakis* állami prot. theológiánk lenne a hazában. Végül szó szerint ez ment határozatba: „Egyetemes konvent maga részéről is vallja, hogy a különböző egyházak jogviszonyait rendező és az egyházak jogi állására vonatkozó más országos törvények értelmében a protestáns egyházak is jogosan kívánhatják az állami egyetemen egy protestáns theológiai fakultás felállítását, de mert a kérdés nincs elegendőleg előkészítve, leteszi egyetemes konvent az ág. ev. egyház egyetemes közgyűlésének indítványát az egyházkerületekhez véleményadás végett, és pedig azzal a felhívással, hogy a budapesti egyetemen felállítandó prot. theol. fakultás kérdését minden irányu kihatásában tanulmányozva és megmutatva, véleményöket esetleg a gyakorlati megvalósítás módzatainak is kifejtése mellett lehetőleg a legközelebbi konventre küldjék be“.

Következett a tőkesegélyosztó bizottság jelentése. Felosztható évjáradék most 4502 korona 54 fillér. Minthogy azonban a közalapi végrehajtó bizottság, meg a tőkesegélyező bizottság adatai közt némi csekély különbözet van, az ennek megfelelő összeget ez idő szerint nem osztotta ki a konvent. Építési tőkesegélyek szavazattak meg kerületünkből a következő egyházaknak! Módos-Csávos 200, Szamos-Köröd 250, Tisza-Ujlak 300, Tákos, 250, Sonkád, 160, Rozsály 64, Dolha 180, Gégeny 300 korona. A tiszáninneri kerület azon javaslatát, hogy ezentul a tőkesegélyek ne a kerületek, hanem a konvent pénztárára utaltassanak ki, nem fogadta el a konvent, tekintettel korábbi határozataira s a földhitelintézetrel szemben fennálló kötelezettségére.

Élénk vitát vert fel az adózási reformterv kidolgozására tavaly kiküldött konventi bizottság jelentésének azon része, a mely az egyházi adóterhek csökkentésére

szánt 14 ezer korona felhasználására azt javasolta, hogy ezt osszák szét egyszersmindenkori segélyül a kerületek között. *Gróf Degenfeld József* szerint ez az összeg a kerületek közt oly célból osztandó fel, hogy azok azt tökesegélyezésre fordítsák. *Antal Gábor* a bizottsági álláspont mellett emel szót, minthogy a készletben levő pénzt különben is az egyszersmindenkori segélyezésektől vonták el.

Gróf Tisza István úgy látja, hogy a konvent fel akarja adni azt a munkát, a mit a múlt évben kezdeményezett, pedig ha itt ezen a téren el akarunk érni valamit, a legsekélyebb erőt sem szabad figyelmen kívül hagyni. Akkor lesz a konvent magához következő, ha nem lévén egészen előkészítve ez az ügy, ezt a 7000 frtot most tőkésíti, indítványozza, mondja ki a konvent a tőkésítést és utasítsa a bizottságot, hogy az adóreform. ügyében folytassa munkáját.

Szilágyi Dezső: Mi az oka annak, hogy a 7000 frt hova fordításáról itt kérdés történik? Az, hogy belátják a múlt évi határozat végrehajtásának lehetetlenségét. Ha ezt a 7000 frtot egy pár községnek odaadják, annak az lesz a következménye, hogy a szomszéd községek is azt fogják mondani, mi is tul vagyunk terhelve, mi sem tudunk fizetni és az érzéstől a tettig ilyen dologban nagyon rövid az út. Ha még azt mondhatnók, hogy fejlesztjük ezt az összeget, akkor legalább vigasztalhatnók azokat, kik nem kaptak, de erre még gondolni sem lehet. Ha ezen a téren nem tudunk célnak megfelelő dolgot csinálni, inkább ne csináljunk semmit.

Gróf Tisza István nem akar zavart csinálni, de úgy gondolja, hogy ha ez az ügy napirenden lesz, majd fognak kivezető utat találni.

A konvent 8 többséggel a gróf *Tisza István* indítványát fogadta el s a következőket mondta ki: „A bizottság azon eljárását, hogy az adózási reform. alapelveinek kijelölésébe is csak mélyebb és körültekintőbb tárgyalás után óhajt belemenni, s a végből az előadói munkálat alapján további tárgyalást tartván szükségesnek, jelentését csak ezután fogja beterjeszteni, helyeslő tudomásul veszi egy. konventünk.

A mi azonban az ideai költségvetésben rendelkezésre álló 1400 korona felosztását, illetőleg az egyházkerületek rendelkezésére bocsátását illeti: a bizottság javaslatával szemben beható vita után egyetemes konventünk kimondja, hogy kellőleg előkészítve még most sem látván a segélyosztás megkezdését, még ez alkalommal sem fog a segélyezés megkezdéséhez s így a rendelkezésre álló összeget e célra tőkésíteni határozza; az egyetemes konvent korábbi határozataiban kitűzött célokat és intézkedéseket azonban továbbra is teljes mértékben fenntartja, végül felhívja az egyházkerületeket, miszerint véleményt nyilvánítsanak arra nézve, mily módon lehetne annak ellenőrzését biztosítani, hogy az e czímen nyerendő segélyösszegek tényleg az egy. konvent által kitűzött cél értelmében a legsúlyosabb adóterhek enyhítésére és pedig effektív eredménnyel használtassanak fel.“

Második nap délután a rendes fegyelmi bíróság ülésezett. Harmadik nap hitelesítették a jegyzőkönyvet, tudomásul vették *Radácsi György* jegyzőnek a családjában előfordult haláleset következtében történt eltávozását, valamint azon körülményt, hogy *Vay Béla* br. helyett főgondnokhelyettesként *Bernáth Elemér* van jelen, ő helyette pedig *Dokus Ernő* póttag jelent meg.

Napirend előtt *Szilágyi Dezső* főgondnok tette szóvá az „Egyetértés“ c. napi lap tudósításának a teg-

napi vitára vonatkozó részét. Konstatálta hogy az adóügyi bizottság javaslatai fölött folyt tárgyalásról olynemű tudósítást adott a lap, amely a tájékozatlan közönség körében a valósággal nyílt ellentétben álló, hamis benyomásokat kelthet föl s hogy senki sincs a konvent tagjai között, ki az egyetemes arányos adóreform tervét bizonytalan időre, elodázná vagy éppen eltemetni akarná. A konvent köszönetét nyilvánította a felszólaló főgondnok éber figyelméért s kimondta hogy jövőre, fontosabb ügyek tárgyalásakor, hiteles gyorsírói jegyzetek veendőek fel a konvent tanácskozásairól.

A pátróhai egyháznak, hol április 24. éjjel 70 hitsorsosunk hajléka égett le (a pap- és tanítói lakkal együtt), *Tisza Kálmán* világi elnökhöz intézett táviratára, a konvent a rectificationalis összegekből rendelkezésére állott 350 koronát, rögtöni segélyül megszavazta és kiutalta.

A két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyek tárgyalására kiküldött bizottságok Budapesten márcz. 6. án tartott együttes üléséről felvett jegyzőkönyvet s az ekkor létrejött egyezséget (a nagy geresdi egység megújítása), melyeknek szövegét *Sass Béla* konventi jegyző előre kinyomatta s a konvent tagjai között szétosztotta, a konvent elfogadta s azzal a felhívással tette le az egyházkerületekhez, hogy mivel az mint felekezeti közösi egység többé módosítást nem szenvedhet, azt egész terjedelmében fogadják el s illesszék be egy olyan, saját hatáskörükben alkotandó statutumba, a melyben annak minden megsértését fegyelmi vétségnek nyilvánítják.

Abod kérését, mint a mely nem a rendes egyházhatósági uton jutott fel, ezúttal mellőzték, annyival is inkább mert ez az egyház tavaly 1000 korona rendkívüli segélyben részesült.

A közigazgatási bizottság jelentése rendén több fontos határozat keletkezett. Az amerikai magyar ref. egyházhmegyét diplomatai uton keresi meg konvent, hogy elbocsátó levél nélkül lelkészt ne alkalmazzon Magyarországról. A zsiói és lőrincfalvi egyházak országos segélygyűjtésére kért engedély a tiszáninneri kerületnek megadatik. A Bukovinszky-alapítvány kamatainak kiutalását az elnökség meg fogja sürgetni. Az erdélyi szeretetházat illetőleg kimondatott, hogy noha a konvent erkölcsi támogatását ezután sem vonja meg tőle, anyagi támogatásában az 1897. évi márciusi 49-ik szám alatt megszavazott jelentékeny összegen (10,500 frt) nem mehet túl. A kongrua-ügyben kimondatott, hogy a miniszteri leiratok tartalma a kerületekkel alkalmazkodás végett köz endő. A miniszter fölkérendő, hogy a kongruát félévi előleges részletekben, a kerületi elnökségek nyugtájára, az ezen elnökségektől kijelölendő adóhivatalokhoz utalványozza s a nyugták beküldésére 3 hónapot adjon. A miniszternek az ügy megoldása körül tanúsított szives készségéért a konvent köszönetet mondott s kifejezte abbéli reményét, hogy a további részletek tisztázása s elintézése az eddigéhez hasonló szellemben és irányban fog végbemenni. Végül a közalapi végrehajtó bizottság idevonatkozó megbizását megszüntnek jelentette ki, köszönete kifejezése mellett, s e nagyszabású ügy minden irányú gondos továbbintézését az egyes egyházkerületek kezébe tette le. *Tisza Kálmán* indítványára a miniszterrel való tárgyalás s az 1898. évi XIV. t. c. 17. §. említett feltételek megállapítása végett egy szűkebb körű bizottságot alakított a konvent, melynek tagjait a negyedik napon választotta meg.

A közjogi bizottság előterjesztése rendén legérdekesebb tárgy volt a „erdélyi püspök“ czime kérdésében keletkezett ösmert felirati határozat, melyben a konvent aggodalmainak megnyugtatót kéri a minisztertől. Nem tartozunk azok közé, kik a feliratot most okvetlen szükségesnek látták. A kérdés elodázását több momentum megokolhatta volna. Egyfelől az erdélyi egyházkerület fölterjesztésének elintézéséig a konvent részéről teendő lépésekre nem volt szükség. Másfelől, talán az összes kerületek megkérdezése indokolt lett volna s a konvent tekintélyének érdeke az erdélyi egyházkerület memorandumának tartalmának szakszerű felülvizsgáltatását is indokolhatja vala a végleges döntés előtt. De mindezen óvatossági intézkedések után szerintünk alig lehetett volna mást kérni, mint a miniszteri rendelet hatályon kívül helyezését, mert aggodalmainak másként *nem szabad* eloszolnoki, ha egyáltalában vannak aggodalmaink. Különben a konventi felirat súlyát, jelentőségét nem a konkrét kérelemben, hanem annak indokolásában látjuk, a mely szerint a miniszteri intézkedés a közjogi és egyházi törvényekkel nem egyezik s a mely kijelenti, hogy a konvent a rendelet sérelmes intézkedésében nem tudna megnyugodnia.

Az énekügyi bizottságnak egész terjedelmében közölteendő jegyzőkönyvét tudomásul vették. Az utolsó nap (27.) d. e 11 órakor tartott ülés tárgyát a jknyvek hitelesítése s a tegnapi kiküldött kongrua-bizottság megalkotása képezte. Tagjai lettek a konventi elnökség elnöke alatt Bánffy Dezső br. Dégenfeld József gr. Szilágyi Dezső, Antal Gábor, Dókus Ernő. A konvent tagjainak az elnökség iránt érzett háláját s odaadó ragaszkodását Szász Károly püspök tolmácsolta. A tagok buzgalmaért Tisza Kálmán elnök mondott köszönetet: mire Kun Bertalan püspök buzgó hála imájával az ülés berekesztetett s a jegyzőkönyv az ülés végén az elnökség elnöke alatt Szilágyi Dezső, György Endre, Bánffy Dezső br. Zeyk Gábor és Sass Béla tagok által nyomban hitelesített.

—s—a.

NEKROLOG.

MENYHÁRT JÁNOS hittanár
életrajza.

1. *A zsenge kor* (1823—1840). Menyhárt János született 1823. nov. 10-én Szatmár-Németiben egyszerű, igen szegény plebejus (gazdálkodó) családból, atyja neve szinte János,* anyjái Biró Zsuzsanna, testvére öt volt, azok ő előtte haltak meg. Az alsó osztályokat szülő városában futotta meg, a gymnasium hat osztályát is, hol legnagyobb befolyást gyakorolt rá tanára, Cseresznyés Sámuel, a ki a latin és görög nyelvbe vezette be s adott ezekben neki erős képzést, így jövőbeli tanszaka segéd tudományára előkészíté.

2. *Tanulói pálya* (1840—1851). A debreceni református collegiumba első éves deákul (a mai gymnasium VII. osztálynak megfelelő) 1840-ik év őszén iratkozott be, a mikor ez osztálynak 118 volt hallgatója, ennyi társ között mindenkéül kitűnővé emelkedett, vas szorgalma, értelmi ereje világhosszá lőn tanárai előtt is.

* Egykoru fül és szemtanu előadása szerint erővel akarta az apa a ló mellé gazdálkodásra visszahajtani fiát, hevesen ment érte Cseresznyés tanárhoz, ez rézfokosával kergette ki az apát; idősb Joó Pál pedig rábirta az öreg urat, hogy csak küldje fiát Debrecenbe.

Az akadémiai 6 évi tanfolyamot 1845/6-ik tanévben végezte be, mindig megtartva erkölcsi és tehetségi fölényét. Kartársai közül, kikkel deáki szakában kötött barátságot később is hiven ápolta, fel kell említenünk Márk Pált, Ladányi Gedeont, Félégyházi Beniamint, mint szatmármegyei földieit, Csák Jánost és Tóth Józsefet, kik Csák kivételével mindnyájan tanártársaivá lettek. Csákkal, Ladányival és Márk Pállal kiváló testvéries-baráti viszonyát, mint szívéhez közel levőkkel, megtartotta, e viszony melege éltette őt.

Tanulói pályája alatt tanárai voltak Péczeli József, Kerekes Ferenc, Erdélyi József (1822—1850), Arany István, Zákány József, Vecsei József, Csécsi Imre, Szücs István, Révész Bálint, Lugossy József, tizen, legnagyobb részt csillagai a tanái karnak. Lelke vonzalma a szentírás magyarázatán felé hajtván az ifjút, természetesen a szaktanár, *Erdélyi József* tantárgyai felé fordult tudomány-szomjas lelke első sorban. Maga elismerte, halála előtt 3 évvel írott soraiban, hogy Debrecenben Erdélyi irányozta őt, az által, hogy több nevezetes külföldi szentírás magyarázó műveivel megismertette, könyvekkel maga látta el, azok olvasására folyvást serkentette s ekép pályájára megadta az irányt. Előde, Erdélyi József vagyons ember volt, már 1848-ban betegeskedni kezdett. 1850-ben lemondott tanári hivataláról, noha akkor még tanári nyugdíj nem létezett, nyugalomban élt még 13 évig, szent-imrei szőlőjében halt meg. Némi hasonlatosság van az előd és utód között: Menyhárt is betegsége miatt mondott volt le s 12 évet töltött életben azután, mint nyugalmazott tanár.

A hittani folyamot végzett Menyhárt a collegium falai közt maradt, mint az angol egyetemi fellowk, nem siet az az életbe, a ki a tudomány oltáránál akar áldozni. Az 1846/7-ik tanévben, Lukács Dániel seniorsága alatt esküdtfelügyelővé lett, jurátus diák kollégái közt volt akkor Márk Pál, Ladányi Gedeon és Tóth József (ki most is tanár).

Az 1847—48-ik nevezetes tanévben Soltra Alajos seniorsága alatt, ki nagy alapítványával irta be nevét hittanhallgatóink egymást felváltó nemzedékeinek szívébe, már nem csak esküdtfelügyelő Menyhárt, hanem az I-ső éves deákok (bölcsezsékek) praesesévé, lectorává nevezetett ki, tanítván a classikus nyelveket. Végzett hittanhallgató kortársai voltak akkor Félégyházi Beniamin, Szekeres Pál, Tüdös János, ezek később szinte tanáraiává váltak a főiskolának. A szabadság e mozgalmas évében igen népes volt a Collegium, a hat évi tanfolyam hallgatói száma 376 volt, a 43 végzettel pedig 419. A jogászok katonai gyakorlatokat tartottak, e miatt néhány mellék-tantárgyi óra alól felmentettek. A tanév augusztus vége helyett júniusban zárult, az ifjuság egy része nemzetőri, más része honvéd zászlóaljakra vonult honfői kötelessége teljesítésére. Az akad. tanfolyamok a következő két év alatt szüneteltek, csak az elemi és gymnasiumi 6 osztály növendékeinek folyt a tanítása, így az iskolai tisztviselők s az alsóbb osztályokban tanító esküdt deákok bennmaradtak.

Menyhárt a tanulói pálya felső fokára, főiskolai seniornak 1849. március 1-én állított, mely hivatal akkor fél évig tartott. A világsi fegyverletét követő sötét napok következményét megérezte, mint senior, jövedelme nagy része az ugynevezett Kossuth bankokban elveszett; hogy kárpótolva legyen, a tanárkar 3 hónappal hosszabbította meg neki a hivatal viselést, így rendkívülieg seniori hivatalát 1849 december 1-ig viselte. Szemtanuja volt két világnak: a borús fellebbe hanyatlott szabadságvilágnak és az elnyomatás korszaka-

kának. A főiskola épülete orosz katonai kórház volt, a régi gyülesterem és széniori lak (ma akadémiai I. és II. terem) szinte elvétetett. Menyhárt hivatalos helyiségéből az orosz rendezők az ablakon dobták ki az ott maradt írószereket. A főiskolai tisztviselők a Péczeli József halála folytán megürült tanári lakba (ma püspöki lakás) szállásoltattak, ott volt a rajzterem is, ott lakott Menyhárt is és a széniorságban nyomába lépő Téth József. Csak 1850 január 12-én bocsátott vissza a homlok főépület, kitisztítása után és nagy utánjárásra a főiskola birtokába, a gyülesterembe ekkor gyűlhetek egybe a tanárok.

Szoboszlai Pap István superintendens, a hullámok közt erős karral, de még erősebb eszélylyel evezni, kormányozni tudó férfiú mindent elkövetett, hogy a főiskola megnyíljen. A császári-királyi főbiztos gr. Zichy Ferencnél sikeresen közben járt, így elrendelhetette a tanévnek megnyitását, előbb az időhöz alkalmazott újabb iskolai törvényt megerősítette. Az imaterem sem lévén rendelkezésre, a tanév 1849. november 8-án d. e. 1/2 10 órakor a nagytemplomban kezdődött, hol Révész Bálint imádkozott, természetesen a királyért is, rendelet szerint. A senior, a többi tisztviselők, alsóbb és felsőbb tanulók megjelentek, Szoboszlai betegsége miatt távol maradt, őt Poroszlai Frigyes polgármester és az iskola helyi gondnoka képviselte. Istentisztelet után a rajzterembe vonultak, ott tartotta az igazgató tanár Aranyi István az intő beszédet. Az akad. tanulók száma lassanként emelkedett, a visszatérő volt honvédekkel összesen a névsor 234 tanulót mutat fel.

Mivel Erdélyi József nem kezdte meg a tanítást, lemondását beadván, rendkívüli helyettes tanárrá a bibliai tudományokra Menyhárt János alkalmaztatott, akkor még senior, így tehát 1849 nov. 8 óta hittanárkodék ő. Erdélyi József lemondását 1850. szeptemberben fogadta el a püspök s az általa hívott tanácskozmány (kerületi gyűlést tartani nem volt szabad), így második évre 1850/51-ben ideiglenes tanár megint Menyhárt lett, a héber régiségtan is reábizatván. Rendes tanárnak 1851 aug. 15-én neveztetett ki azon kötelezettséssel, hogy külföldi egyetemre kimenjen. Bármit mondjanak a mai némely okoskodók a külföldre menetel ellen, e százados gyakorlat, épen a theológiára, még mindig szükséges: emelő és szélesebb látkört adó, már csak azért is, mert protestáns ország, protestáns nemzet, protestáns uralkodó ház és protestáns egyetem lehelik azon szellemet, mely a tudomány és irodalom terén itthon meg nem található, hiszen nálunk még ma is Mária országa és Mária nemzete mesterséges fogalmával szoritgatják ki némely szónokok a nemzeti geniust s még a napi sajtó sem zúdul fel ily irányzat ellen. Tanulói pályáját nagy sikerrel, dicsően futotta meg, két évig működött helyettes és rendkívüli tanárként.

3. *Tanári pálya* (1851—1888). Külföldi tanulmányára a főiskolai hatóság a zsolttár-pénztárból 300 ezüst forintot szavazott meg, e mellett meghagyta tanári fizetését is. Az 1852/53-ik tanévben helyette Révész Bálint írta alá a főnévkönyvet. Ez időben Menyhárt Göttingában hallgatta a nagy orientalistát, Ewald Henriket, a ki Menyhárttal, mint már kinevezett tanárral, különleges tanmódot követett, a vas szorgalmu ifjunak nagyobb terjedelmű részeket hagyott ki magán tanulmányra s a kiszabott hetek után számoltatta be az eredménnyel. Tőle tanulta az arab nyelvet is.

Hittanári pályája folytonos tanulmány közt folyt, mind az ő, mind az új szövetségi írás-magyarázatot minden évben vitte tovább, tanítván e mellett a két be-

vezetést, hermeneutikát, héber régiségtant és néhány év kivételével (mely alatt Lugossi József adta elő) a héber nyelvtant is 1861-től fogva 1884-ig. Ézsaiás magyarázata 1854/5-ben kezdette és öt fél év alatt tárgyalta le; mint mindenütt, úgy kivált e magas röptű szent iróról adott leckéit talán mindenek közt legérdeklőbbben fogadta a hallgatóság (1854/5-ben 123 theologus volt a négy évi tanfolyamon, Ézsaiást 62 theologus hallgatta) ez órák után sóhajtottak fel néha hallgatói: báresak a gyűjtő ékes szolás hatalmával bírna tanárunk! Elragadni nem tudott, csak lekötni a lelket, nem a hullámemelkedés szerint áradott hangja, hanem méltóságos egyenletességgel folyó csendes mozgással tükröztette egy színvonalon a legmélyebb igazságok gyöngyeit s a legmesszebb ható látnoki képek csúcsait. Csendes oceánon vitte hallgatóit izgalom és elragadtatás keltése nélkül a meggyőződés révpontjára. Mindig komoly maradt.

Az ifju tanárt a maga rendes nagy teendőin felül néha mellék megbizatásokkal terhelték, rendkívülieg tanította a vallástant a gymnasiumban 1852-ben, majd a tanítóképezdében két évig (1859—61), Vecsei József tanár utolsó évében a philosophia összes részeit, heti 10 órán, két fél éven át (1854/5) Menyhárt adta elő, ezért csak köszönetet nyert és semmi díjazást, a 24 heti óra nagy áldozat volt tőle. Vecsei a tanév végétel csakugyan elhalt, Menyhárt volt és tisztelt tanárja iránti tiszteletből szolgált helyette.

A főiskolai levéltárban két ízben (1861 és 1866.) húzamos ideig működött az akkor beteges Buzás Pál helyett.

Az egyházkerület bizalma az aljegyzői terhes tisztre előbb helyettesképen (1862. aug. 10.), majd rendes minőségben megválasztotta (1863. ápril 6). A megfeszített nappali és éjjeli munka megtámadta szeme világát, 1868-ban kénytelen volt e tisztről lemondani, később érezte, hogy a szaktudományában, héber és görög exegetikai irodalom folytonos és oda adó műveléséhez nem illik oda az attól a lelket elvonó, az időt a tudománytól elszakító és sok gépileges kiadványozással járó idegenszerű foglalkozás. Bele is betegedett s 1868-ik tanév nyári felében nem is taníthatott, helyettesíté kartársa Tóth Sámuel és egyik hű tanítványa Gulyás Lajos akkor esküdtfelügyelő. Hozzá járult látása gyengüléséhez eddig végzett irodalmi működése is. Szeme 1867 óta csaknem egészen megromlott, husz évig előtte olvasó és tollba mondásra utána író segélyével dolgozott bámulatos emlékezetének ereje által segítette, oly komoly készütséggel birt, hogy a magyarázandó héber és görög szöveget könny nélkül is megtanulta, ez volt nagy segítségére, hallgatói bámulták, mily szabatosan tudta és igazította ki, ha valaki a szöveg olvasásnál tévedett, pedig a tanár előtt nem feküdt az eredeti nyelvű biblia.

A lelkes képességi vizsgán 1887 augusztus 20 án 42 atyafi volt tanuja utolsó nyilvános tanári működésének. Tanári pályája végén jött volna reá némileg a könyvítés, a két nagy mező művelése helyett, egyik mező — az új szövetségi tudományok — maradtak volna ápoló gondjai alatt; 1884-ben állított fel az 5-ik theologiai tanszék az ó-szövetségi tudományok tanítására, az ifju Betlendi Endrével töltesse az be; még 3 évig tanított, akkor nyugalomba akart vonulni.

Lemondó levelét 1887 jan. 8. adta be, az egyházkerületi közgyűlés május 9-én teljes elismerés mellett elfogadta azt, a tanév végétel megszűnt tanári hivatala és 1887. szept. 1. nyugdíj élvezetében lépett. A fáradt tanárt egy megrendítő gyászbeszéd újra munká-

terére szölitotta, vejének Betlendi Endrének, ó-szövet-ségi nyelvtan és írásmagyarázat tanárának beállott lelki betegsége, majd halála folytán a vesztés após vállalta el helyettesítését 1887/88-ban, így a helyettesi minőségben kezdett tanári pályát, helyettesi minőségben végezte még egy évig, így összesen 38 évig szolgált az Úr ügyét, mint szent igéjének tolmácsa, az Istenről szóló tudomány tanára.

B. F.

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Több munkatársunknak.** E helyen kérünk szives türelmet, hogy több hozzánk beérkezett munkát mindaddig meg nem jelent. Annyira összetorlódott a kezünk között levő anyag, hogy bár a köteles másfél iv helyett állandóan 2 teljes ivet adunk, minden beküldött cikkre sort még eddig legjobb akarattunk dacára sem kerithettünk. De a mi késik, nem mulik.

— **Közalapi egyszersmindenkori segélyezések** egyházkerületünkben. 1., Alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye: Buda-Ábrány 60, 2. békés-bánati egyházmegye: Földeák 80, Füzes 70. Kunágota 50, Nagy-Szredistye 50, Ref.-Dombegyháza 60, Szt.-Helena 60, Szkulya 50, 3. beregi egyházmegye: Asztély 60, Csetfalva 60, Csonka-Papi 70, Daróc 60, Deda 60, Fejércse 50, Fornos 60, Gelénes 50, Gút 80, Kajdanó 60, Kis-Bégány 60, Macsola 50, Nagy-Bégány 50, Surány 50, Új-Dávidháza 50, Zápsony 50, 4. bihari egyházmegye: Hegyköz-Száldobágy 50, Nagy-Szántó 50, Pelbárhida 50; 5. érmelléki egyházmegye: Ér-Tarcsa 80, 6. felsőszabolcsi egyházmegye: Apagy 50, Báka 50, Besenyőd 60, Ibrony 50, Karász 50, Komoró 60, Lövé-Petri 60, Mogyorós 60, Ramocsaháza 50, Szakoly 50, Thass 50, Thuzsér 50, Vaja 50, 7. heves-nagykunsági egyházmegye: Fegyvernek 60, Tisza-Bura 50, Tisza-Nagyrev 50, 8. máramaros-ugocsi egyházmegye: Bábony 50, Fertős-Almás 80, Tisza-Keresztúr 60, Tisza-Újlak 50, Tivadar 50, 9. nagybányai egyházmegye: Aranyos-Medgyes 50, Kis-Köles 70. Magosliget 50, Nagy-Hodos 50, Pálfalva 50, Pettyén 50, Szamos-Kóród 50, Tiszta-Berek 50, 10. nagy-károlyi egyházmegye: Bere 50, Ér-Dengeleg 50, Fábiánháza 50, Jármi 50, Kaplony 50, Kraszna-Szentmiklós 50, Mező-Petri 50, Papos 50, Parasznya 60, 11. nagy szalontai egyházmegye: Belényes-Tárkány 80, 12. szatmári egyházmegye: Angyalos 50, Csenger-Ujfalva 50, Fülöpös-Daróc 50, Géberjén 50, Gyügye 50, Hérmánszeg 60, Jánk 50, Kis-Szekerés 50, Komlód-tótfalu 50, Kömörő 60, M. j. tis 50, Penyige 50, Pusztadaróc 50, Rápolc 50, Sima 50, Szamos-Becs 50, Ura 50, Zsarolyán 50, összesen 85 egyház 4650 korona.

— **Ifjusági egyesület.** A mezőturi ref. olvasóegylet kebelében ifjusági egyesület alakult. Elnöke: *Borsos Károly* gym. tanár, alelnöke: *Tóth László* s. lelkész, titkára: *Szelényi Győző* tanár. Az egyesület tagjainak száma folyton növekszik, eddig 160. Hetenként háromszor gyűlnek össze az ifjak az egylet helyiségében d. u. 6—8-ig. Énekekkel, imádsággal, felolvasással, bibliamagyarázattal és szórakoztató játékkal töltik az időt. E hó 17-én dr. *Szabó Aladár* tartott az egyesületben előadást. Ő a tanáregyesületi közgyűlésre ment Turra és felhasználta az alkalmat, hogy az általa nagy lelkesedéssel propagált egyesületben beszéljen. Nagyszámu és hálás hallgatósága volt.

— **Egyházi adó a debreceni egyházban.** Egyik cikkemben említettem volt már, hogy mily csekély az adó ebben a mi sokra hivatott egyházunkban. Akkor azonban még pontos adatokkal nem szolgálhattam, mert az adók a f. évre kivette nem voltak. Most már ezen is tul estünk; kiírtam a mit p. o. nekem ez évben fizetnem kell. Az érvényben levő kulcs szerint fizetek — a) adó: 4.40; b) közalap: 44 fillér; vagyis összesen 4.84 azaz **négy korona és negyvennégy fillért.** Meglehetősen ismerem hazánkban egyházi adóviszonyainkat; 2 egyházkerületben s 3 egyházban szolgáltam mint lelkész; de elmondhatom, hogy ilyen csekély egyházi teherről fogalmam sem volt! Tudom, hogy vannak és lesznek, kik e nyilatkozatomat is félremagyarázzák s talán gögös pöffeszkedéssel is gyanúsítani fognak. De ez az ő dolgok; az enyém pedig az, hogy kijelentsem, miszerint Debreczenben hiveink anyagi áldozatkészsége és főleg **képessége** még nagyon sokkal adós annak az egyháznak, mely a mint tudjuk, éppen napjainkban igen-igen kemény próbára van téve. Bereg. Szabolcs, Szatmár, Ugoicsa, Erdély, Dunáninnen, Dunántul, sőt saját vármegyénk községeinek és városainak 99 százaléka is **összehasonlíthatlanul** mostohább anyagi viszonyok között van, mint a mi Debrecenünk s mégis 10-szer, 20-szor, 50-szer nagyobb teherrel járulnak ott a hivek az egyház s intézményeinek fenntartásához, mint a mennyivel mi járunk. Ugyanazért, a mikor tisztelettel hajlok meg ama hívőtársaim igazán megható áldozatkészsége előtt, én, mint mai napság már egyik igénytelen tagja a debreceni egyháznak, kérve kérem az egyház presbyteriumát, vegye azonnal revisió alá az adórendszert s állapítson meg jóval magasabb kulcsokat. Nemcsak az igazság követeli ezt szemben más egyházközségek kötelekeiben álló hit-társainkkal, de követeli személyes önértetünk is. Nagy célokat garasoskodással megvalósítani nem lehet. Holott, ha csak annyira is megadóztatjuk magunkat, mint a mennyire meg vannak adóztatva hiveink másutt, csodákkal határos eredményeket érhetünk el. Ez az én rendíthetetlen meggyőződés. E. L.

— **Az együgyű szerzetes és a gyónás.** Mióta az egyházpolitikai törvények a reversálisok előtt újra tág kapukat nyitottak s a pápista papok hova-tovább mind nagyobb-nagyobb vakmerőséggel halászgatnak, nem egyszer hallunk lélekből szakadt sóhajokat, hogy „hát hiszen könnyű nekik; ott a gyóntatószék! Ott hálózák be a lelkeket olyan hálókkal, melyekből aztán ki nem evickélnek, soha stb. stb.“ Szó sincs róla, van ebben sok igazság; de hogy milyen erkölcsi erőt tulajdonítanak annak a gyónásnak még a katolikusok közül is azok, kik a reverenda alatt is embert látnak, annak jellemzésére egy adomát mondunk el, mely egy hitbuzgó (?) öreg pápistától került ki. „Sokan voltak a gyóntatandók s a barátok alig gyózték osztogatni az abszolutiókat. Utoljára aztán segítségül hívták a köztük levő együgyű szerzetest is, de elébb kioktatták ilyenformán: ha azt mondja a bünös, hogy: lopott, kérd meg, hogy mennyit ért az ellopott jószág? Ha p. o. egy forintot ért, szabj ki rá egy „Miatyánkot“ ha két forintot ért, hát akkor kettőt és így tovább. Megértette az együgyű szerzetes s beül a sekrestyébe. Csakhamar közeledik hozzá egy malitiósus juhász: „Szent atyám loptam!“ „Mit loptál fiacskám!“ „Szalmát.“ „Mennyit ért?“ „Hát instálom, megért vagy egy forint ötven krajcárt!“ No már ilyen komplikált bünre nem volt betanítva a jámbor szerzetes, tehát az első pillanatra zavarba jött. De csakhamar segített magán ilyenformán:

„eredj el fiaeskám, lopj még 50 krajcár ára szalmát s azután . . . mondj el 2 Miatyánkot!“ Vajjon nem igazsága volt-e annak az együgyű barátoknak!?

— **A nagykarolyi egyházmegye közgyűlése.**

Május 2-ikán, N.-Károlyban a vármegyei nagy terem komoly falai között gyűlt össze, csekély érdeklődés mellett egyházmegyénk, hogy a 28 tételből álló tárgysorozatot letárgyalja. Segesváry József esperes lendülettel imája s Domahidy Elemér gondnok rövid megnyitó beszéde után, az esperesi évi jelentés vázlatát hallgatta meg a gyűlés, mely egész terjedelmében a jegyzőkönyvben fog közzététetni. A minden tekintetben való emelkedés, haladás felemelő érzetét némileg lehangolta egyik lelkészársunk Kósa Dániel apáti lelkész halálának bejelentése, kinek jó emlékezete jegyzőkönyvileg megörökítették. Csutoros Albert, érendrédi megválasztott lelkész, meleg rokonszenvvel fogadta kebelébe egyházmegyénk. Beterjesztetett a bírósági ügyviteli szabályzat is, mely egész terjedelmében szintén a jegyzőkönyvben jelenik meg. Az államsegély öt lelkész közt osztatik fel egyenlő részben és pedig a hodászi, ny.-megyesi, dombosi, érendrédi és csomaközi lelkészek között, míg a folyamodó tanítók és egyházak kivétel nélkül egyenlő arányban részesülnek benne. Egyházkerületi képviselők újból az eddigiek lesznek. A számvevőszék alapos és előrelátó jelentése több fontos intézkedést hozott szönyegre, így emelni kellett a közigazgatási pénztár jövedelmét lélekszám szerint $\frac{1}{2}$ fillérrel, hogy kiadásait fedezhesse, továbbá ezután 3 tagból fog állani a számvevőszék s a titkos szavazással elnöke lett Lövey Pál, tagjai: Kacsó Károly (világi) Berey József (egyházi). Egyébképen az összes számadások közül csak 3 ellen tétellet kifogás, költségelőirányzat is csak egy útasítottatott vissza pótlás végett. A többi adás-vevési, kölcsön stb. ügyek között végre nyilatkozott egyházmegyénk is a szatmári prot. felsőbb leányiskola segélyezésére nézve is, megajánlván a lélekszám szerinti hozzájárulást, ha a többi érdekelt egyházmegyék sem zárkoznak el. Végül megerősített a mérki templomépítési tervrajz és költségvetés, utólag, miután már az esperesi előzetes engedély folytán az építkezés javában folyik. Megszivlelendő, de talán kevésbé kivihető lesz Veres Imre indítványa, hogy ezután az iskolák évváró vizsgája a canonica visitatio alkalmával lenne. Közébed után következtek a bírósági ügyek, melyek legtöbbje oly fontos jogi kérdéssel volt kapcsolatban, hogy kiadattak véleményezés végett ügyészek, mások későn adatván be felszerületlenül, tárgyalhatók nem voltak. Az időszaki tanácsba beválasztattak, az elnökségen kívül rendes tagokul: Dienes Lajos, Földváry Sándor, Lövey Pál, póttagul: Berey József.

— **A honvédelmi minisztertől** leérkezett a m. k. honvéd hadapród iskolákban az 1900 1901 isk. tanévben betöltendő helyekre vonatkozó pályázati hirdetmény. Pályázhatnak a középiskolák 4-ik osztályát látogató vagy azt már elvégzett 14—16 éves ifjak. Pályázati határidő folyó év augusztus hó 1-seje. A pályázati hirdetmény a városi katonai és illetőségi ügyosztályánál betekinhető, hol egyéb részletes felvilágosítások is készségesen megadatnak.

— „. . . Sed inquinare nolo ignavo sanguine“. A kik csak protestáns lapokat és könyveket olvasnak, el sem tudják képzelni azt a pöffeszkedő gögöt s kipukkadáshoz közel álló felfuvalkodottságot, melylyel egy idő óta az ultramontán sajtó felőlünk, protestánsok felől ír. „Tisztelt Tüdös uram“, „kátomista kakasberzenkedés“, „gondolkozni nem képes protestantismus“, „kend-

tek“ stb. stb. ezek a gunyos frázisok között még csak a szelidebbek. Mi pedig ha komolyan vennők e címet, hát sietnénk fejünkre hamut hinteni s süvegünket hónunk alá csapva, észet is, tudományt is a pápisták-tól deprekálnánk. De hát az Istenért! Nem veszik észre ezek a jó urak, hogy mennyire igazságtalanok irányunkban? Hiszen a tridenti zsinat alkalmával a francia klérus követői fennen hirdették, hogy a Szent Lélek a zsinat atyái számára minden pénteken borsákokban érkezik! Lehet, hogy mai napság már e zsákok csak afféle abrakos tarisznycskákhoz hasonló szütyöcskékké zsugorodtak össze . . . Ők tudják, mi nem! Hanem azért mégis csak valami az így is. S ugyan . . . ugyan nem méltatlan dolog bennünket testileg, lelkileg anynyira elgémberedett szegény ördögöket ama rendkívüli módon hizlalt s nem mindennapi privilégiummal bíró kasztal egybehasonlítani!? Kegyelmezzetek jó urak . . . mi elismerjük a mi törpeségünket s nektek engedjük át a dicsőséget, mindaddig, míg azok a bizonyos borsákok és szütyők ki nem repednek s a menynevei malasztból valamicske nekünk is csurran.

— **Halálozás.** Özvegy Krüszelyi Bálintné, született Pellády Erzsébet, a maga, valamint gyermekei: Krüszelyi Erzsike, Blanka és Barnabás, továbbá Krüszelyi József, Lajos és Rózsa, Szirmay Bálintné, mint testvérek. Pellády István s neje szül. Veszter Amália, Pellády Mária, Pellády Ida férj. Szaploncay Istvánné gyermekeivel, Pellády Berta s férje Veres Ferencz gyermekével, Pellády Ilona. mint sógor, illetve sógornők és özv. Pellády Lajosné szül. Szent-Gálly Erzsébet, mint anyós nevében mély fájdalommal tudatja, hogy forrón szeretett férje, a legjobb édesapa, testvér és rokon Viski **Krüszelyi Bálint** jogak. rendes tanár és volt igazgató, Máramarosvárvegye törvényhatósági és közig. bizottságainak és Sziget város képviselő testületének rendes tagja, a „Máramaros“ szerkesztője, a máramaros-ugocsei ev. ref. egyházmegye tanácsbírája, a máramaros-szigeti ev. ref. egyház presbytere, a m.-szigeti ref. lyceum igazgatótanácsosa stb. a mai napon, d. u. 3 órakor életének 56, boldog házasságának 27-ik, tanári működésének 29-ik évében rövid szenvedése után elhunyt. A megboldogult földi részei f. é. ápr. 30-án d. u. 3 órakor fognak a gyászházból a ref. templomba vitetni s a gyászszertartás után örök nyugalomra helyeztetni. M.-Szigeten, 1900. április 28-án. Legyen pihenése olyan esendes, mint a mennyi jót tett áldásos életében. Külön jelentést adott ki a m.-szigeti jogakadémia polgársága. A debreceni akadémiai tanács pedig közgyűlési határozatából kifolyólag, jegyzőkönyvi kivonatban tolmácsolta részvétét a gyászba borult családnál.

— **Egyéves önkéntességre előkészítő iskola.** Az egyéves önkéntesi jog tudvalevőleg bizonyos iskolák (gymnasium, reáliskola stb.) elvégzéséhez van kötve. De lehetnek egyéves önkéntesek az oly ifjak is, a kik nem végezték el azokat az iskolákat, ha t. i. még sor alatt nem állottak és a megkivánt fölvételi vizsgát leteszik. Van Debrecenben egy iskola, a mely az ilyen ifjakat, tekintet nélkül foglalkozásukra és előképzettségükre, a felvételi vizsgálatra előkészíti. Az iskola állami felügyelet alatt áll. Igazgatója Lichtblau Albert, a ki készséggel és díj nélkül szolgál felvilágosítással.

— **Első Leánykiházasicó Egyesület m. sz.** Ez évi április hónapban 1176 jutalékrész irtak be és nászjutalékok fejében 26.694 K. 46 fil. fizettek ki. 1900. január 1-től április 30-ig beirt összes jutalékrészek száma 4858 és a kifizetett nászjutalékok összege 130.548 K. 69 fil. Debreczen és Hajdumegye vezérképviselője **Baum Miksa** Miklós-uteza 11.

TARTALOM-JEGYZÉK: Epilogus a „Református közszellem”-hez. Nagy István. — Emlékezés Gergely Károlyra. Kovács Lajos. — Közéletünk: Egyházkerületi elnökségi intézkedés. R. S. — Lyurgiai összhang és egyöntetőség. Lánzy József. — Vidéki levél. Baranyai Lajos. — A debreceni országos diákkongresszusról. Papp Gyula. — Az ev. ref. konvent ápril. 24—27. ülése. — s — a. — Nekrológ: Menyhárt János életrajza. B. F. — Különírtélek.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Erőss Lajos.**

Pályásat.

A nagy-szalontai ev. ref. egyházmegyében levő fekete-tóti IV. osztályu ev. ref. egyház lelkesíti állomására.

Évi javadalom: Kézpénz, földhaszon élvezet, termény és stóláréban egyház hatósági értékelés szerint 854 korona.

Ezen lelkési javadalom állami kiegészítése 447 korona 66 fillér, mely összeg ugy a múlt évről, mint a jelen év első feléről folyóvá is tétetett.

A megválasztott lelkész állomását haladéktalanul elfoglalni tartozik.

Pályázati kérvények szabályszerű minősítvénynyel és szolgálati bizonyítvánnyal ellátva folyó 1900. évi május 27-ig Széll Kálmán eszterházi Nagy-Szalontára küldendők.

Debrecen, 1900. febr. 10.

Kiss Áron,
püspök.

Pályásat.

A kisujszállási államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgatótanácsa pályázatot hirdet a következő hat rendes egy helyettes tanári tanszékre:

1. Egy német-magyar, vagy német-latin.
2. Egy természettan-mennyiségtan.
3. Egy természettan-földrajz.
4. Egy történet-latin.
5. 6. Két latin-görög.
7. Egy latin-magyar. (helyettes.)

Az első tanszékre általában protestáns, a többiekre pedig csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak. A megválasztott rendes tanárok az orsz. nyugdíjintézet tagjai lesznek.

A rendes tanár törzsfizetése 2400 k., lakpénze 400 k., az egyházi pénztárból, havi előleges részletekben. Részesül öt izben 200—200 k. ötödéves korpótlékban is. A rendes tanár törzsfizetése 3200 k-ig emelkedhetik.

Oklevéllel nem bíró tanárjelöltek helyettes tanáru alkalmazzatnak, 1600 k. évi fizetéssel, szintén előleges havi részletekben.

Az 1. 2. 3. tanszékre pályázók, mivel azok állami kinevezés alá esnek, kérvényeiket a nm. vallás és közokt. miniszterhez intézzék a többi tanszékre pályázók pedig a fentirrott igazgatótanácshoz. Mindez állásokra a kellően felszerelt kérvények f. évi június hó első napjáig nyújtandók be alantirrott elnökhöz.

A megválasztott és kinevezett tanár egy évi sikeres működés után fog állandósíttatni; hivatalát f. évi szept. 1. napján tartozik elfoglalni.

Kisujszállás, 1900. ápr. 25.

Gulyás Lajos,
ig. tanácsi elnök.

Pályásat

helyettes tanári állásra.

Az államilag segélyezett zilahi ev. ref. főgymnasiumnál az 1900—1901-dik iskolai évre egy ujonnan rendszeresítendő, latin-görög, esetleg latin-magyar szakcsoportú tanszék helyettes tanárral fog betöltetni.

Javadalma: 1600 korona havi előleges részletekben.

Pályázhatnak a fent megjelölt tárgyakra képesített, ev. ref. vallású tanárok, vagy tanárjelöltek.

A kellően felszerelt s az ev. ref. főgymnasium előjáróságához címzett folyamodványok f. évi július 15-dik napjáig a főgymnasium igazgatójához küldendők.

A megválasztott tanár szeptember 1-sején állását elfoglalni köteles.

1—2

Kincs Gyula,
főgym. igazgató.

Pályásat.

A kecskeméti államilag segélyezett ev. ref. főgymnasiumban a jövő 1900/901. iskolai évre pályázat hirdettetik két tanszékre um:

egy *latin-görög nyelvi* és mennyiségtan-természettani tanszékre.

A tanszékek javadalma 2400 korona törzsfizetés, 480 korona lakáspénz és öt izben 200—200 korona korpótlék.

A törzsfizetés fokozatosan 2600, 2800, 3200 koronáig emelkedhetik s a fokozatba sorozásnál a *helyben helyettes és rendes tanári minőségben* töltött évek egészökbén; a *más protestáns középiskolában rendes tanári minőségben* töltött szolgálati évek $\frac{3}{4}$ részben; a *más nemű t. i. állami, községi stb. iskolákban rendes tanári minőségben* töltött szolgálati évek $\frac{2}{4}$ részben; a *korpótlék folyósításánál*

pedig bármely hazai középiskolában rendes tanári minőségben töltött évek teljesen beszámíthatnak.

A 2800 és 3200 koronás fokozatba helyezett tanár lakbérére 600 korona.

Ha a tanszék okleveles tanárok hiányában oklevél nélküli helyettes tanárokkal töltenék be, javadalmuk 1600 korona.

A megválasztott tanár jogos és kötelezett tagja az országos tanári nyugdíjintézetnek, azonban a tanszéke után a fentartó testületre kirovott nyugdíjjárulék 40%-át a tanár tartozik fizetni, ha rendes tanárrá választatik vagy ilyené előmozdítatik.

E tanszékekre a kinevezés joga a fentartó testület ajánlata alapján állami szerződésünk értelmében a m. k. vallás- és közoktatásügyi Minister urat illeti.

A kellőleg felszerelt, t. i. születést, képesítést, netalán eddigi szolgálatot, hadkötelezettségi viszonyt és egészségi állapotot igazoló okmányokkal ellátott s a nagyméltóságú m. k. vallás- és közoktatásügyi Minister úrhoz intézett kérvények folyó évi máj. 20-ig alólirotthoz nyújtandók be.

Csak ev. ref. vallásúak pályázhatnak.

A megválasztott tanár állását f. évi szeptember 1-én elfoglalni tartozik.

Keeskemét, 1900. ápr. 21.

2-2

Mészáros János,
evang. reform. lelkész
a főgymn. ig. tanács lelk. elnöke.

Nagytiszteletű s tekintetes egyházi előljáróság.

Elmúlászthatatlan kötelességemnek tartom a nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróságokat értesíteni arról, hogy 8 éve fennálló

orgona építészeti műtermemet,

mely eddig Széchenyi-utca 1805. szám alatt volt,
1899. év november hó 1-től

Darabos-utca 7. szám alá

teljesen e célra újonnan épített házamba helyeztem át, ahol azt a mai kor kívánalmainak megfelelően rendeztem be úgy, hogy bármilyen nagyságú és kivitelű orgonákat, állító termemben teljesen elkészíthetők s azokat átvizsgálás után megrendelési helyökre szállítom. Munkám jószágáról kezeskedik azon nagyrabecsült pártfogás, hogy évente 10—15 ev. reform. egyháznak szolgálók munkámmal s magam is, mint református vallású, egyházam érdekét tartom szem előtt s úgy az árakban, mint a kivitelben a teljes megbízhatóságra főrekszem.

Továbbra is szives pártfogásukba ajánlva magamat, maradtam teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona-építő.

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe

DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Pontos czimemre figyelni tessék.